

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

«ԿԱՐԾՐԱՔԱՐ»

ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱԼԱՀՈՎԻՏԻ ԲԱԶԱԼՏԻ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԻ

ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՏԵՂԱՄԱՍՈՒՄ 2025-2028թթ. ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՆԱԾՔՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ
ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՅՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Տնօրեն՝

Տ. ՄԵԼՈՅԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Էջ
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ	3
1. ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ	7
2. ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՂԻ ԱՆՈՒՆԸ (ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ) ԵՎ ԲՆԱԿՈՒԹՅԱՆ (ԳՏՆՎԵԼՈՒ) ՎԱՅՐԸ	12
3. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	12
4. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	12
4.1. Նախատեսվող գործունեության վայրը	12
4.2. Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը	18
4.3. Երկրաձևաբանություն, լանդշեյթի թեքություն	30
4.4. Սեյսմիկ կառուցվածք, արտածին երկրաբանական երևույթներ	32
4.5. Կլիմայական պայմաններ	32
4.6. Մթնոլորտային օդ	36
4.7. Ջրային ռեսուրսներ	38
4.8. Հողային ծածկույթ	39
4.9. Կենսաբազմազանություն	42
4.10. Անտառային ռեսուրսներ	47
4.11. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	48
4.12. Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձաններ	50
4.13. Ազդակիր համայնքը	51
5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ	53
6. ՄԱՐԴՈՒ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ, ՌԻՍԿԵՐԸ	59
7. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆԸ	61
8. ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՅԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻՆ ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ	68
9. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ	70
10. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ	73
11. ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ	75
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	77
Հավելված 1. Քաղվածք իրավաբանական անձանց պետական միասնական գրանցամատյանից	78
Հավելված 2. Մոտեցնող ճանապարհների սխեմատիկ քարտեզ	80

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

Օգտակար հանածոյի պաշարներ՝ օգտակար հանածոյի կուտակումներ, որոնց ծավալը, քանակը, որակը և տարածքային դիրքն ու ձևը որոշված են.

Երկրաբանական ուսումնասիրություններ՝ ընդերքի երկրաբանական աշխատանքների համալիր, որի նպատակն է ուսումնասիրել երկրակեղևի կառուցվածքը, ապարների առաջացման պայմանները, արտածին երկրաբանական պրոցեսները, հրաբխային գործունեությունը, ինչպես նաև հայտնաբերել ու գնահատել կամ վերագնահատել օգտակար հանածոների պաշարները.

Օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության թույլտվություն՝ թույլտվություն, որն իրավունք է տալիս ընդերքի որոշակի տեղամասում իրականացնելու երկրաբանական ուսումնասիրություններ օգտակար հանածոների հայտնաբերման, հանքավայրի կամ հանքավայրի աշխարհագրորեն առանձնացված տեղամասի պաշարների վերագնահատման համար.

Նախատեսվող գործունեություն՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող ուսումնասիրություն, արտադրություն, կառուցում, շահագործում, վերակառուցում, ընդլայնում, տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինում, վերապրոֆիլավորում, կոնսերվացում, տեղափոխում, լուծարում, փակում.

Նախագծային փաստաթուղթ՝ նախատեսվող գործունեության իրականացման համար օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված փաստաթուղթ կամ փաստաթղթերի փաթեթ և դրանց փոփոխություն: Նախատեսվող գործունեության իրականացման համար օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով փաստաթուղթ կամ փաստաթղթերի փաթեթ նախատեսված չլինելու դեպքում՝ նախատեսվող գործունեության փուլային նկարագիր, ընդերքօգտագործման դեպքում՝ Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքի 36-րդ և 39-րդ հոդվածներով սահմանված ծրագիր կամ 50-րդ հոդվածով սահմանված արդյունահանման նախագիծ.

Շրջակա միջավայր՝ բնական և մարդածին բաղադրիչների (մթնոլորտային օդ, կլիմա, ջրեր, հողեր, ընդերք, լանդշաֆտ, կենդանական ու բուսական աշխարհ, ներառյալ անտառ, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ կամ բնապահպանական հողեր, բնակավայրերի կանաչ գոտիներ, կառույցներ, բնական օբյեկտներ, պատմության և

մշակույթի հուշարձաններ), սոցիալական միջավայրի, ներառյալ մարդու առողջության, անվտանգության.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցություն՝ հիմնադրությային փաստաթղթի գործողության կամ նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի կամ դրա բաղադրիչներից որևէ մեկի փոփոխությունը.

Նախատեսվող գործունեություն՝ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» օրենքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերում նշված գործունեության տեսակներ, 6-րդ և 7-րդ մասերով սահմանված գործունեություն, իսկ սույն օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով սահմանված կարգով նախատեսված դեպքերում՝ նաև դրանց վերակառուցում կամ ընդլայնում կամ տեխնիկական կամ տեխնոլոգիական վերազինում կամ վերապրոֆիլավորում կամ կոնսերվացում կամ տեղափոխում կամ դադարեցում կամ փակում, ատոմային էներգիայի անվտանգության տեսակետից կարևոր օբյեկտների դեպքում՝ շահագործումից հանում (ատոմային էներգիայի անվտանգության տեսակետից կարևոր օբյեկտ հանդիսացող գերեզմանոցի դեպքում՝ փակում) կամ քանդում կամ նախագծային փոփոխություն.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում՝ նախաձեռնողի կողմից նախատեսվող գործունեության հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցության ուսումնասիրության գործընթաց.

Նախաձեռնող՝ հիմնադրությային փաստաթղթի նախագիծ ներկայացնող պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին կամ նախատեսվող գործունեություն իրականացնելու համար դիմող անձ.

Ազդակիր բնակավայր՝ շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրությային փաստաթղթի գործողության կամ նախատեսվող գործունեության իրականացման հնարավոր ազդեցության ենթակա բնակավայր (Երևան քաղաքի դեպքում՝ վարչական շրջան).

Ազդակիր համայնք՝ ազդակիր բնակավայր ներառող համայնք.

Շահագրգիռ անձ կամ հանրություն՝ հիմնադրությային գործողության կամ նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով անմիջական կամ հավանական ազդեցություն կրող կամ դրանց վերաբերյալ ընդունվող որոշումների նկատմամբ հետաքրքրություն ցուցաբերող մեկ կամ մեկից ավելի ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ.

Բնապահպանական կառավարման պլան՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր դրական ազդեցությունների պահպանման և ուժեղացման, բացասական ազդեցությունների կանխարգելման, բացառման, նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման և շրջակա միջավայրին հասցվող վնասի հատուցման համար նախատեսվող միջոցառումները (շինարարության, շահագործման, փակման, հետփակման փուլերը, ռիսկային և արտակարգ իրավիճակները), դրանց ընտրության և արդյունավետության հիմնավորումը, իրականացման ժամանակացույցը, մշտադիտարկման ցուցիչները, ծախսերի գումարային գնահատումը նախատեսող փաստաթուղթ.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկման (մոնիտորինգի) ծրագիր՝ հիմնադրույթային փաստաթղթի դրույթների գործողության կամ նախատեսվող գործունեության՝ նախագծային փաստաթղթին համապատասխան իրականացման ընթացքում և դրանից հետո շրջակա միջավայրի վրա ներգործության դիտարկմանը, հետնախագծային վերլուծությանը, պետական փորձաքննական եզրակացության և Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով կամ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված պահանջների կատարմանը կամ արտադրական հսկմանը (ինքնահսկմանը) ուղղված գործողությունների ամբողջություն.

Բույսերի կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող բույսերի և համակեցությունների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին.

Կենդանիների Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ է, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացող կենդանական տեսակների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների, ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին: Կենդանիների Կարմիր գիրքը վարվում է հազվագյուտ և անհետացող կենդանական տեսակների և համակեցությունների հաշվառման, պահպանության, վերարտադրության, օգտագործման և գիտականորեն հիմնավորված

հատուկ միջոցառումների մշակման և իրագործման, ինչպես նաև դրանց մասին բնակչությանը իրազեկելու նպատակով.

Հող՝ երկրի մակերևութում բիոտիկ, աբիոտիկ և մարդածին գործոնների երկարատև ազդեցության արդյունքում առաջացած ինքնուրույն բնագիտապատմական հանքաօրգանական բնական մարմին՝ կազմված կոշտ հանքային և օրգանական մասնիկներից, ջրից ու օդից և ունի բույսերի աճի ու զարգացման համար համապատասխան պայմաններ ստեղծող յուրահատուկ գենետիկամորֆոլոգիական հատկանիշներ ու հատկություններ.

Հողի բերրի շերտ՝ հողային ծածկույթի վերին շերտի բուսահող, որն օգտագործվում է հողերի բարելավման, կանաչապատման, ռեկուլտիվացման նպատակներով.

Ռեկուլտիվացում՝ խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումների համալիր, որը կատարվում է 2 փուլով՝ տեխնիկական և կենսաբանական.

Խախտված հողեր՝ առաջնային տնտեսական արժեքը կորցրած և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ներգործության աղբյուր հանդիսացող հողեր.

1. ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ

Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքում երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության հաշվետվությունը կազմելիս ընկերությունն առաջնորդվել է բնապահպանական օրենսդրության պահանջներով, որոնք ամրագրված են հետևյալ իրավական ակտերում.

– ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք (ՀՕ-280, 28.11.2011թ.), որով սահմանվում են ՀՀ տարածքում ընդերքօգտագործման սկզբունքներն ու կարգը, կարգավորվում են ընդերքն օգտագործելիս բնությունը և շրջակա միջավայրը վնասակար ազդեցություններից պաշտպանության, աշխատանքների կատարման անվտանգության ապահովման, ինչպես նաև ընդերքօգտագործման ընթացքում պետության և անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները:

– ՀՀ Հողային օրենսգիրք (ՀՕ-185, 02.05.2001թ.), որը սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսավարման տարբեր կազմակերպական-իրավական ձևերի զարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը:

– ՀՀ Ջրային օրենսգիրք (ՀՕ-373, 04.06.2002թ.), որով կարգավորվում են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի, այդ թվում՝ ջրամատակարարման, ջրահեռացման համակարգերի տնօրինման, տիրապետման, օգտագործման և պահպանման ոլորտում ծագող հարաբերությունները:

– «Բուսական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-22, 23.11.1999թ.), որը սահմանում է պետական քաղաքականությունը բնական բուսական աշխարհի գիտականորեն հիմնավորված պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում:

– «Կենդանական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-52, 03.04.2000թ.), որը սահմանում է ՀՀ տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը:

- «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք ՀՕ-121, 11.10.1994թ. (խմբագրված 2022 թվականին, ՀՕ-522-Ն), որով կարգավորվում է մթնոլորտային օդի պահպանության իրավական և կազմակերպական հիմքերը՝ ուղղված մթնոլորտային օդի որակի պահպանությանը, մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի համար բարենպաստ մթնոլորտային օդի որակի ապահովման նպատակով՝ մթնոլորտային օդի պահպանության բնագավառում հասարակական հարաբերությունները:
- «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-211, 27.11.2006թ.), որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ որպես բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, կրթական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, ռեկրեացիոն արժեք ներկայացնող էկոհամակարգերի, բնության համալիրների ու առանձին օբյեկտների բնականոն զարգացման, վերականգնման, պահպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական հիմունքները:
- «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (ընդունվել է ՀՕ-110, 21.06.2014թ., խմբագրվել է 03.05.23 ՀՕ-150-Ն), կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման, անդրսահմանային ազդեցության գնահատման, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության, հանրության ծանուցման, հանրային լսումների իրականացման, պետական փորձաքննական եզրակացության տրամադրման, ուժը կորցնելու, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման, փորձաքննության և նախատեսվող գործունեության իրականացման գործընթացներում նախաձեռնողների իրավունքների ու պարտականությունների հետ կապված հարաբերությունները:
- «Թափոնների մասին» 24.11.2004թ.-ի թիվ ՀՕ-159-Ն օրենք, որը կարգավորում է թափոնների հավաքման, փոխադրման, պահման, մշակման, օգտահանման, հեռացման, ծավալների կրճատման և դրանց հետ կապված այլ հարաբերությունների, ինչպես նաև մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելման իրավական և տնտեսական հիմքերը:

- ՀՀ կառավարության 19.11.2014թ.-ի թիվ 1325-Ն որոշում, որով սահմանվել է հանրային ծանուցման և քննարկումների իրականացման կարգը:
- ՀՀ կառավարության 14.12.2017թ.-ի թիվ 1643-Ն որոշում, որը կիրառվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում խախտված հողերի հաշվառման, հողաշինարարական, քարտեզագրման, կանխատեսվող ու իրականացման ենթակա ռեկուլտիվացման աշխատանքների նախագծման, ռեկուլտիվացման, ռեկուլտիվացված հողերի նպատակային նշանակության ուղղությունների որոշման, ինչպես նաև նպատակային ու գործառական նշանակությանը համապատասխան՝ դրանց հետագա օգտագործման ժամանակ:
- ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ.-ի N781-Ն որոշում, որը սահմանում է սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման ընթացակարգը:
- ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N191-Ն որոշում, որը սահմանում է ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը:
- ՀՀ կառավարության 02.11.2017թ.-ի N1404-Ն որոշում, որով սահմանվել են հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և պակաս արդյունավետ հողերի բարելավման համար հողի բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները:
- ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N71-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը,
- ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N72-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը,
- ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N967-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը:
- ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ.-ի N675-Ն որոշում, սահմանվել են ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարման և ընդերքօգտագործման թափոնների

վերամշակման պլանների բովանդակությունը, ինչպես նաև ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարման և ընդերքօգտագործման թափոնների վերամշակման միջոցառումները:

– ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ.-ի N676-Ն որոշում, որով հաստատվել են ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարման և վերամշակման պլանների օրինակելի ձևերը:

– ՀՀ կառավարության 17.07.2017թ.-ի N990-Ն որոշում, որով սահմանվել են ֆինանսական երաշխիքի բովանդակությունը և դրան ներկայացվող չափորոշիչները, դրանց ներկայացվող որակական չափանիշների գնահատման, ինչպես նաև ֆինանսական երաշխիքի հաշվարկման կարգը:

– ՀՀ կառավարության 18.08.2021թ.-ի N1352-Ն որոշում, որով կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքի 69-րդ հոդվածով սահմանված շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխին Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված ընդերքօգտագործողների կողմից Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքի 3-րդ հոդվածով սահմանված ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների՝ նախահաշվային արժեքների հաշվարկման և վերահաշվարկման կարգի հետ կապված իրավահարաբերությունները:

– ՀՀ կառավարության 08.09.2011թ.-ի №1396-Ն որոշում, որով սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության տարածքում հողի բերրի շերտի նպատակային և արդյունավետ օգտագործման հետ կապված հարաբերությունները:

– ՀՀ կառավարության 21.10.2021թ.-ի N1733-Ն որոշում, որով կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքի 69-րդ հոդվածով սահմանված՝ շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի օգտագործման և հատկացումների չափերի հաշվարկման հետ կապված հարաբերությունները:

– ՀՀ առողջապահության նախարարի 06.03.2002թ.-ի N138 հրաման, որով հաստատվում են աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում աղմուկի սանիտարական նորմերը:

– ՀՀ կառավարության 20.01.2005թ.-ի N64-Ն որոշում, որով հաստատվել են ջրակոռոզիայի պահպանման, հոսքի ձևավորման, ստորերկրյա

ջրերի պահպանման, ջրապահպան, էկոտոնի և անօտարելի գոտիների տարածքների սահմանման չափորոշիչները:

– ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարի 25.10.2022թ. N 369-Ն հրաման, որով հաստատվել են շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման դրույթների կիրարկման ուղեցույցները:

– ՀՀ կառավարության 11.11.2021թ.-ի N 1848-Ն որոշում, որով հաստատել ընդերքօգտագործման հետևանքով խախտված հողերի, ընդերքօգտագործման թափոնների փակված օբյեկտների ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների իրականացման, այդ թվում՝ կենսաբանական վերականգնման ուղեցույցը:

– ՀՀ բնապահպանության նախարարի 26.10.2006թ.-ի N342-Ն հրաման, որով հաստատվել է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գոյացող արտադրության (այդ թվում՝ ընդերքօգտագործման) և սպառման թափոնների ցանկը:

– ՀՀ կառավարության 27.05.2015թ.-ի N764-Ն որոշումը, որով հաստատվել է շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր տնտեսական վնասի գնահատման և հատուցման կարգը:

– ՀՀ կառավարության 25.09.2014թ.-ի N 1059-Ա որոշում, որով հաստատվել են ՀՀ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը (համաձայն N 1 հավելվածի) և Հայաստանի բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանության և օգտագործման բնագավառի 2014-2020 թվականների պետական ծրագրի միջոցառումները՝ (համաձայն N 2 հավելվածի):

2. ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՂԻ ԱՆՈՒՆԸ (ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ) ԵՎ ԲՆԱԿՈՒԹՅԱՆ (ԳՏՆՎԵԼՈՒ) ՎԱՅՐԸ

Գործունեության նախաձեռնողը «ԿԱՐԾՐԱՔԱՐ» ՍՊ ընկերությունն է: Իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրում ընկերության գրանցման համարն է 278.110.1327182, գրանցման ամսաթիվը՝ 30.06.2023թ., գտնվելու վայրը՝ Հայաստան, Երևան, Էրեբունի, Խորենացու փողոց տուն 221/36, 0005:

3. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ

«ԿԱՐԾՐԱՔԱՐ» ՍՊ ընկերությունը նախատեսում է իրականացնել ՀՀ Կոտայքի մարզի Բալախովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի երկրաբանական ուսումնասիրություն, ինչը համապատասխանում է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 2)-րդ կետի ա. ենթակետին՝ երկրաբանական ուսումնասիրություններ:

4. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

4.1. Նախատեսվող գործունեության վայրը

Աշխատանքների համար ընտրված տարածքը վարչական տեսակետից ներառված է Աբովյան խոշորացված համայնքի Մայակովսկի բնակավայրի վարչական սահմաններում:

Հարավային տեղամասի 1-ին և 2-րդ բլոկների հեռավորությունը մոտակա բնակավայրերից ներկայացված է ստորև.

Բնակավայրը	Հարավային տեղամաս	
	Բլոկ-1	Բլոկ-2
Մայակովսկի	2.4կմ	2.1կմ
Գետարգել	1.9կմ	2.3կմ
Առինջ	2.1կմ	2.6կմ
Ք. Երևան, Ավան թաղամաս	1.5կմ	2.0կմ
Ձորաղբյուր բնակավայրի	1.2կմ	0.82կմ

Հարավային տեղամասի տարածքը տեղակայված է 1380-1450մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

Հարավային տեղամասի բլոկների կենտրոնների աշխարհագրական կոորդինատներն են.

	Հարավային տեղամաս	
	Բլոկ-1	Բլոկ-2
Հյուսիսային լայնության	40° 13' 30"	44° 36' 45"
Արևելյան երկայնության	40° 13' 25"	44° 37' 05"

Երևան-Սևան-Իջևան-Ադրբեջանի սահման Մ-4 միջպետական նշանակության ավտոճանապարհը անցնում է Հարավային տեղամասից մոտ 3.2կմ, իսկ Մ-15 Մասիս-Բակահովիտ ավտոճանապարհը՝ մոտ 0.7կմ, S-6-42 Մայակովսկի-Ձորաղբյուր-Հ-3 տեղական նշանակության ավտոճանապարհը՝ մոտ 1.37կմ հեռավորությունների վրա:

Մոտ 3.0կմ հեռավորության վրա է գտնվում Հարավկովկասյան երկաթուղու Երևան-Սևան (Վարդենիս) երկաթուղային գիծը:

Տարածքի իրադրային հատակագծերը ներկայացված են նկարներ 1-3-ում:

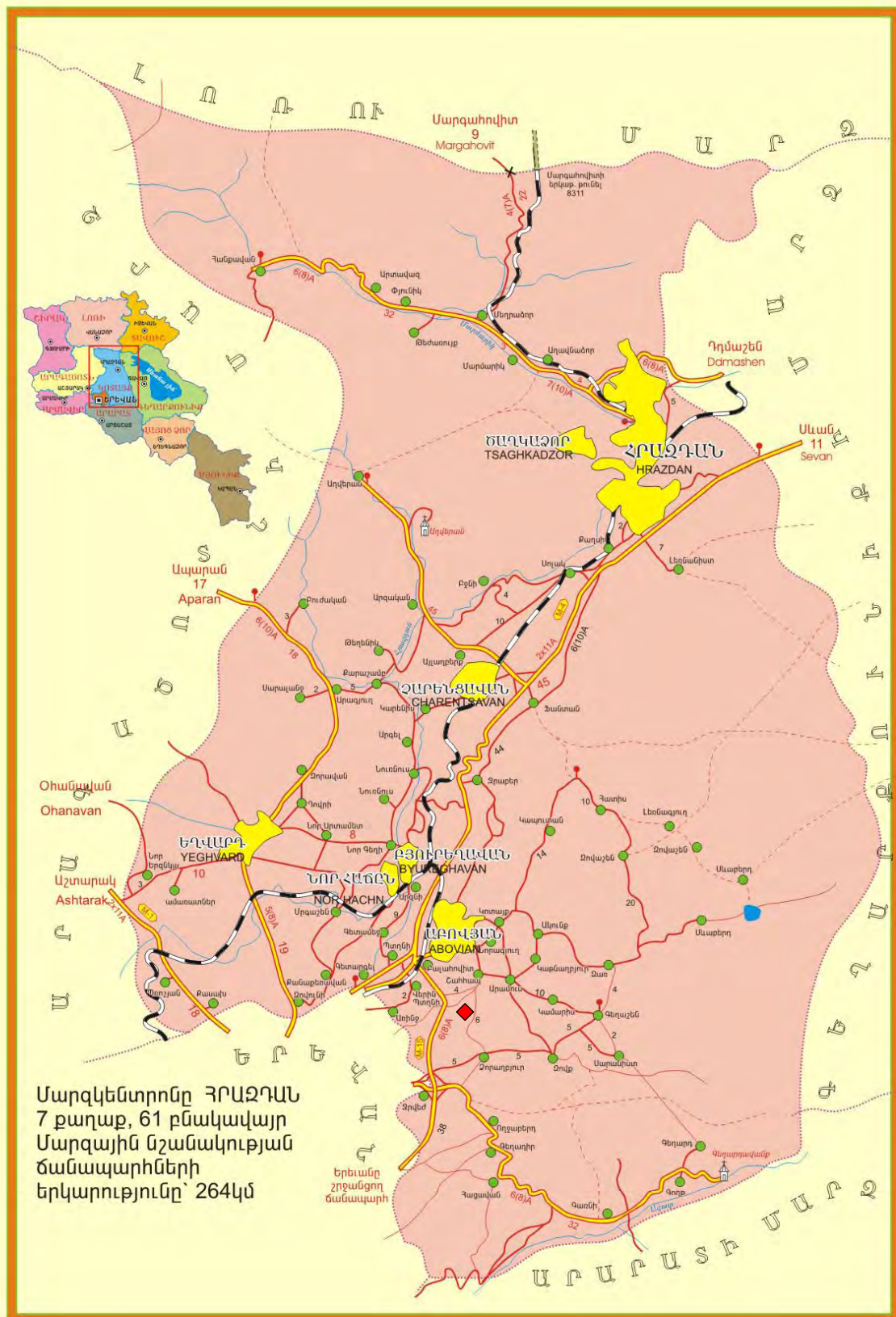
Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող Հարավային տեղամասի տարածքը համայնքային կադաստրային քարտեզներում հաշվառված է որպես գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության հողեր, գործառնական նշանակությունը՝ այլ հողեր (նկար 4):

Հայցվող տարածքը սահմանափակող եզրային կոորդինատները (ըստ ArmWGS-84 համակարգի) ներկայացվում են ստորև, աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1.

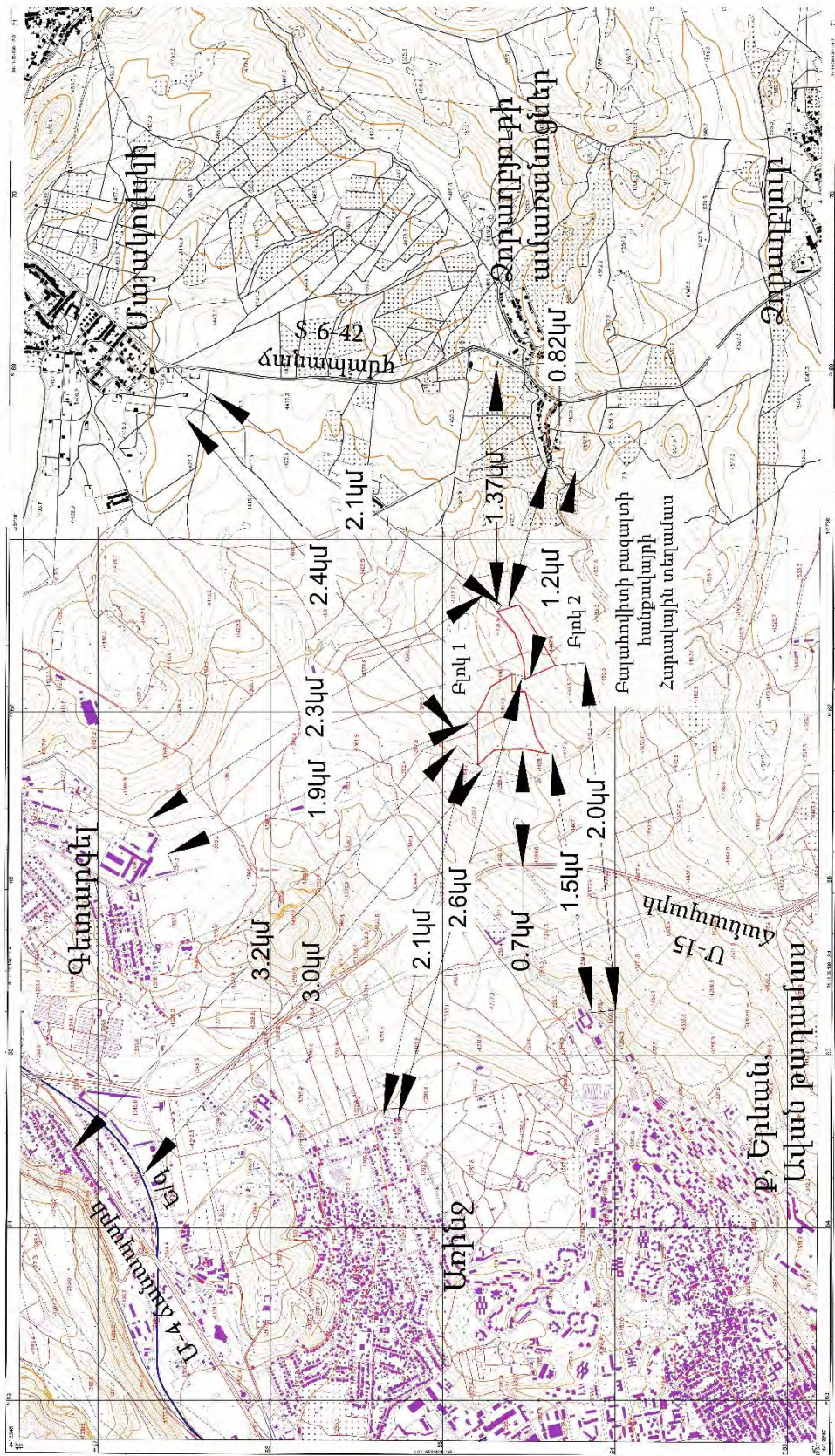
Կետի հերթական համարը	Կոորդինատները	
	X	Y
Բլոկ-1, S ≈ 11.58հա		
1.	4454794.6136	8466690.3271
2.	4454797.0390	8466989.7036
3.	4454718.0308	8467145.7582
4.	4454597.0458	8467217.8884
5.	4454597.0458	8467116.0559
6.	4454520.4347	8467115.6926
7.	4454458.7457	8466852.8757
8.	4454400.2477	8466757.7030
9.	4454542.6999	8466790.3479
10.	4454704.4922	8466773.8000
1.	4454794.6136	8466690.3271

Կետի հերթական համարը	Կոորդինատները	
	X	Y
Բլոկ-2, S ≈ 5.56հա		
1.	4454521.3792	8467189.6373
2.	4454529.3440	8467292.1257
3.	4454583.6149	8467458.2302
4.	4454683.5218	8467580.3968
5.	4454556.8562	8467619.1359
6.	4454476.1623	8467488.1933
7.	4454406.2439	8467373.6555
8.	4454347.3167	8467270.1299
1.	4454521.3792	8467189.6373

Նկար 1.

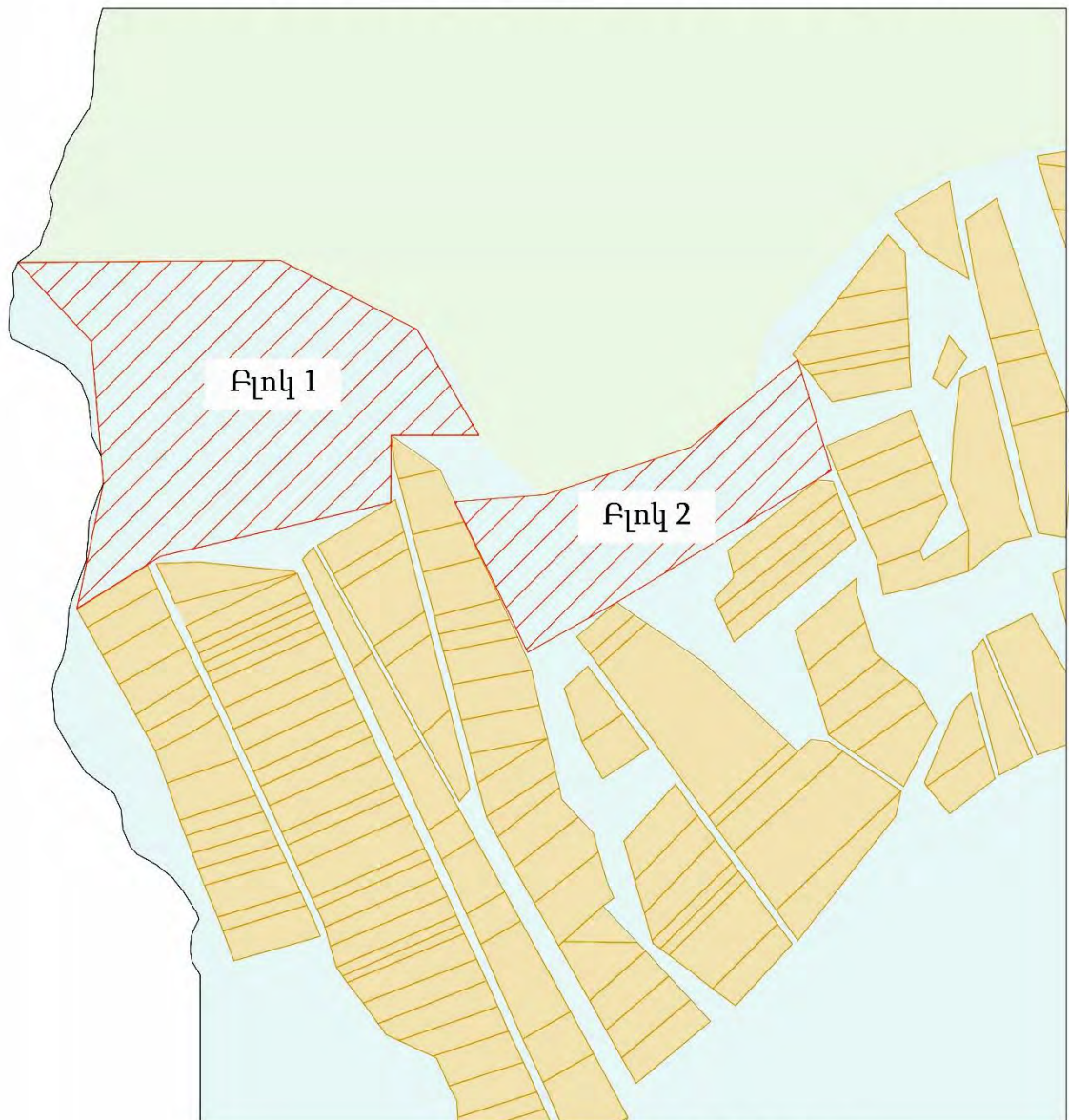
Բալսևի խմբի բազմաթիվ անդամներ
 Հարավային տեղամաս
 Իրավիճակային սխեմատիկ քարտեզ

Կազմված է K-38-138-A-a-4 և K-38-138-A-g-1
1:10000 մասշտաբի անվանամարզային թերթերի հենքի վրա

Նկար 3.

Բալախովիտի բազալտի հանքավայրի
Հարավային տեղամասի և հարակից տարածքների
հողերի նպատակային նշանակությունների սխեմատիկ քարտեզ

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

- Գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության հողեր, գործառնական նշանակությունը վարելահողեր:
- Գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության հողեր, գործառնական նշանակությունը այլ հողեր
- Հատուկ նշանակության հողեր

Նկար 4.

4.2 Նախատեսվող գործունեության բնութագիր

Երկրաբանական կառուցվածքի բնութագիրը

Տարածաշրջանի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են պալեոգեն-նեոգենի հրաբխածին-նստվածքային և նստվածքային, նեոգեն-չորրորդականի հրաբխային ու ժամանակակից դելյուվիալ-պրոլյուվիալ առաջացումները:

Շրջանի շերտագրական կտրվածքի հիմնական տարրերն արտացոլված են Հ. Զուբարյանի կողմից 2010 թվականին կազմված 1:50000 մասշտաբի երկրաբանական քարտեզում: Շրջանի շերտագրական կտրվածքը ներկայացված է հետևյալ տեսքով (ներքևից-վերև):

ՊԱԼԵՈԳԵՆ-ՆԵՈԳԵՆ

Շերտագրական կտրվածքի մերկացված մասի ամենահին ապարները ներկայացված են *ստորին-միջին օլիգոգենի* (Շոռադբյուրի շերտախումբ), *վերին օլիգոգեն-ստորին միոգենի* (Հացավանի կամ խայտաբղետ շերտախումբ), *միջին միոգենի* (գիպսաաղաբեր շերտախումբ) նստվածքային առաջացումներով, որոնք ներկայացված երկրաբանական քարտեզի սահմաններում չեն մերկանում:

Ստորին-միջին օլիգոգենի (Շոռադբյուրի շերտախումբ): Շերտախումբը կազմող ապարները ներկայացված են հիմնականում բաց շագանակագույն դեղնագորշավուն ավազաքարերով և հազվադեպ՝ ուֆաավազաքարերով: Օլիգոգենի ապարների առավելագույն հզորությունը հասնում է 1100մ-ի:

Վերին օլիգոգեն-ստորին միոգենի (Հացավանի շերտախումբ): Այս շերտախմբի նստվածքներն անկյունային աններդաշնակությամբ, տրանսգրեսիվորեն տեղադրված են ստորին-միջին օլիգոգենի նստվածքների վրա և ներկայացված են մոտ 700մ հզորությամբ հերթափոխվող խայտաբղետ, հիմնականում՝ կարմրավուն կոնգլոմերատներով, ավազաքարերով, կավերով (հաճախ՝ գիպսաբեր):

Միջին միոգենի (գիպսաաղաբեր շերտախումբ): Այս հասակի տերիգեն-հեմոգեն նստվածքային առաջացումները տարածականորեն հարում են վերին օլիգոգեն-ստորին միոգենի նստվածքների տարածման մարզերին և կտրվածքով դեպի վեր աստիճանաբար փոխարինում են վերջիններիս: Հորատանցքերով բացահայտված է շերտախմբի լայն տարածումը Հրազդան և Քասախ գետերի ավազաններում, Արամուսի տեղամասում, Արարատյան իջնածքում և Հոկտեմբերյանի սարավանդում: Ներկայացված է մոտ 1400մ հզորությամբ տերիգեն-հեմոգեն նստվածքային առաջացումներով՝ գիպսաաղաբեր նստվածքներով:

Վերին միոցեն (սարմատի հարկ): Այս հասակի նստվածքներն անկյունային աններդաշնակությամբ տեղադրված են գիպսաաղաբեր շերտախմբի ապարների վրա և տարածաշրջանում հայտնի են «սպիտակավուն» և Հրազդանի շերտախմբեր անվամբ: Շերտախմբի ապարները զգալի աններդաշնակությամբ տեղադրված են գիպսաաղաբեր շերտախմբի վրա և ներկայացված են պեմզամոխրային ավազաքարերով, պեմզային գրավելիթներով, տուֆակոնգլոմերատներով, տուֆաալևրոլիթներով, տուֆերով, կավերով, ավազաքարերով, կրային ավազաքարերով: Այս հասակի նստվածքների ընդհանուր հզորությունը մոտ 1000մ է:

Վերին միոցեն-ստորին պլիոցեն (մեոտիս-պոնտոսի հարկեր, Ողջաբերդի շերտախումբ՝ ստորին մաս): Սարմատի հարկի նստվածքներն էրոզիոն աններդաշնակությամբ ծածկված են հրաբխածին-նստվածքային ապարների հզոր հաստվածքով (600մ և ավելի), որը հայտնի է Ողջաբերդի շերտախումբ անվամբ:

Ստորին պլիոցեն (պոնտ-կիմերիյան, Ողջաբերդի շերտախումբ՝ վերին մաս): Այս հասակն է վերագրվում հրաբխային շերտախմբի վերին մասին, որը վերը նկարագրվածից անջատվում է որոշ ընդմիջումով և առանձին տեղերում թույլ արտահայտված անկյունային աններդաշնակությամբ: Ողջաբերդի շերտախմբի ապարները ծածկվում են վերին պլիոցենի և անտրոպոգենի լավային ծածկոցներով:

Վերին պլիոցեն: Այս հասակի ապարները ներկայացված են հիմնականում հիմքային կազմի լավաների ծածկոցներով, դոլերիտային և օլիվինային բազալտներով, որոնք հավանաբար արտավիժվել են Գեղամա լեռների առանցքային մասի խոշոր ճեղքային հրաբուխներից և տարածվել են Հրազդանի հովիտով ու լեռնաշղթայի լանջերով դեպի հարավ-արևմուտք: Դրանց հզորությունը խիստ փոփոխական է և առանձին տեղերում հասնում է 30-70մ-ի: Ծակումնաբանորեն այս բազալտների հետ է կապված Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի օգտակար հանածոն:

Վերին պլիոցեն-ստորին չորրորդական (Հատիսի շերտախումբ): Այս հասակի առաջացումները հիմնականում ներկայացված են սպիտակավուն թթու կազմի պեռլիտ-պեմզային ավազների ագլոմերատային (Չարենցավան-Ջրաբերի հոսք՝ ռիոլիտներ, օբսիդիաններ, պեռլիտներ), բազալտային և անդեզիտաբազալտային կազմերի լավային հոսքերով: Այս հրաբխային առաջացումները հանդիսանում են Հատիս և Գուրանասար հրաբուխների գործունեության արգասիքները: Այս առաջացումների հետ է ծագումնաբանորեն կապված երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող Արևելյան տեղամասը:

Ստորին չորրորդականին են վերագրվում բազալտները և անդեզիտաբազալտները, որոնք հիմնականում ծածկված են ավելի երիտասարդ լավային ծածկոցներով: Միայն տեղ-տեղ երևում են դրանց ոչ մեծ ելքերը:

Միջին չորրորդականին են վերագրվում տարածաշրջանում լայն տարածում ունեցող երևան-լենինականյան տիպի հրաբխային տուֆերի (իգնիմբրիտների) հոսքերը և ծածկոցները: Որոշ տեղերում դրանք տեղադրված են անմիջապես դոլերիտային բազալտների լվացված մակերևույթի վրա:

Վերին չորրորդական-ժամանակակից անդեզիտաբազալտ-անդեզիտային լավաների հսկայական ծածկոցներ են առաջացնում Գեղամա լեռների հյուսիսային հաստվածքում: Տեղ-տեղ էլ դրանց նեղ լեզվակները խուժում են Հրազդանի կիրճը և զբաղեցնում են ամենացածր դիրքը:

Ժամանակակից առաջացումները լայն տարածում ունեն գետահովիտներում, լեռնալանջերի հարթեցված մասերում, ներկայացված են ալյուվիալ-պրոլյուվիալ (ավազազլաքարային, կոպճային) և դելյուվիալ (ավազակավային, ավազախճային) նստվածքներով:

Ալյուվիալ-պրոլյուվիալ նստվածքները հարում են ժամանակակից գետերի հունային և վերհունային դարավանդներին, ներկայացված են վատ տեսակավորված զլաքարերով և ավազախճային նստվածքներով: Ալյուվիալ առաջացումների հզորությունը 10-20մ է:

Դելյուվիալ առաջացումները կուտակված են հիմնականում լեռնալանջերին, ներկայացված են տարբեր, հիմնականում լավային ապարների բեկորներով, ավազակավային, ավազախճային թափվածքներով և նստվածքներով:

Ինտրուզիվ առաջացումներ Բալահովիտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի շրջանում չկան:

Ըստ Հայաստանի տեկտոնական շրջանացման սխեմայի (Ա.Գաբրիելյան և ուրիշներ, 1981թ.) դիտարկվող շրջանը տեղադրված է երեք կառուցվածքային-ֆորմացիոն զոնաների սահմաններում: Շրջանի հյուսիս-արևմտյան մասը մտնում է Հանքավան-Սյունիքի գոտի, հարավ-արևելյան մասը պատկանում է Երևան-Օրդուբադի գոտուն, իսկ դրանց միջև տեղադրված տարածքը՝ Երևանի ճկվածքին:

Բալահովիտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի բազալտների հաստվածքը ծագումնաբանորեն հարում է Կոտայքի սարավանդի վերին պլիոցենի դոլերիտային բազալտների լավային ծածկոցին:

Տեղամասի շրջանում սարավանդի ռելիեֆը հարթ է, մեղմաթեք, դեպի հարավ-հարավ-արևմուտք լանջերի թեքությամբ:

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տեղամասի 1-ին բլրկի տարածքը հյուսիսից-հարավ ձգվում է մոտ 320մ, արևմուտքից-արևելք մոտ 435մ: 2-րդ բլրկի տարածքը հյուսիսից-հարավ ձգվում է մոտ 120մ, արևմուտքից-արևելք մոտ 400մ:

Հայցվող տեղամասի երկրաբանական կառուցվածքը համանման է Բալահովիտի բազալտների հանքավայրին: Ըստ ֆոնդային քարտեզագրական և տեքստային նյութերի վերլուծության արդյունքների՝ Հարավային տեղամասի երկրաբանական կառուցածքում մասնակցում են հետևյալ առաջացումները (վերից-վար)՝

✓ ալյուվիալ-դելյուվիալ առաջացումներ՝ հողաբուսական զանգված, բազալտների տարաչափ բեկորներով: Հարակից տարածքներում շահագործվող բացահանքերի դիտարկման տվյալներով, ինչպես նաև Բալահովիտի և Աբովյանի բազալտների հանքավայրերի երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների արդյունքներով կազմված հաշվետվության համաձայն՝ ալյուվիալ-դելյուվիալ առաջացումների հզորությունը տատանվում է 0.2-0.8մ սահմաններում, կազմելով միջինը 0.5մ:

✓ միջին պլիոցենի դոլերիտային բազալտներ: Դրանք հիմնականում հոծ, մանր ծակոտկեն, առանձին հատվածներում խոռոչավոր զանգվածեղ մոխրագույնից մուգ-մոխրագույն ապարներ են: Լավային հոսքերի մերձակերևութային մասը հողմահարված է, ջարդոտված, հատված է տարբեր ուղղվածության ճեղքերի համակարգով: Հարակից տարածքներում շահագործվող հանքավայրերի փորձից ելնելով՝ հողմահարված, ջարդոտված բազալտների միջին հզորությունը ընդունվում է 1.5մ:

Համաձայն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարի 2021 թվականի օգոստոսի 11-ի N06-Ն հրամանի հավելված 2-ի հրահանգի աղյուսակ 1-ի հայցվող Հարավային տեղամասը վերագրվում են 1բ խմբին՝ հորիզոնական կամ սակավաթեք տեղադրմամբ շերտաձև մարմիններ՝ տեկտոնական գործընթացներով չխախտված կամ թույլ խախտված:

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների մեթոդաբանությունը

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող Բալախովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքում կատարվելիք երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծրագիրը կազմված է ըստ «Инструкция по составлению проектов и смет на геологоразведочные работы» և «Շինարարական և երեսապատման քարերի հանքավայրերի դասակարգման կիրառման» հրահանգների հանձնարարականների: Երկրաբանահետախուզական աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել երկրաբանահանույթային, սյունակային հորատման, փորձնական բացահանքերի անցման, փաստագրման և նմուշարկման աշխատանքների համալիրով:

Համաձայն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարի 2021 թվականի օգոստոսի 11-ի N06-Ն հրամանի հավելված 2-ի հրահանգի աղյուսակ 1-ի հայցվող տեղամասը վերագրվում են 1բ խմբին՝ հորիզոնական կամ սակավաթեք տեղադրմամբ շերտաձև մարմիններ՝ տեկտոնական գործընթացներով չխախտված կամ թույլ խախտված: Այս խմբի հանքավայրերի համար նախատեսված է հետախուզական ցանցի խտության վերաբերյալ տվյալները ներկայացված են աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2.

Հանքավայրերը			Փորվածքների միջև հեռավորությունները (մ)՝ պաշարների կարգերի ստորաբաժանման համար		
Խմբեր	Ենթախմբերը	Երկրաբանական կառուցվածքի հայտանիշները	A	B	C _i
1	1բ	Հորիզոնական կամ սակավաթեք տեղադրմամբ շերտաձև մարմիններ՝ տեկտոնական գործընթացներով չխախտված կամ թույլ խախտված	100-200	200-300	300-400

Նախապատրաստական շրջան, ծրագրի կազմում,

կազմակերպում և լուծարում

Մինչև նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերի կազմելը, անհրաժեշտ է ծանոթանալ ֆոնդային և հրատարակված նյութերին, ինչպես նաև գործող հրահանգներին և ԳՈՍՏ-երին:

Կատարողների աշխատանքի ծախսը կազմում է.

I կարգի երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս

տեխնիկ-երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս:

Ընդամենը՝ - 2 մարդ - 1 ամիս:

Նախագծի կազմում.

I կարգի երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս

տեխնիկ-երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս:

Ընդամենը՝ - 2 մարդ - 1 ամիս:

Կազմակերպում և լուծարում

Հանաձայն “Инструкция по составлению проектов и смет на геологоразведочные работы” հրահանգի պահանջների, աշխատանքների կազմակերպման ծախսերը կազմում են դաշտային աշխատանքների նախահաշվային արժեքի 1%-ը: Դաշտային աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում են լուծարման աշխատանքներ, որոնց ծախսերը կազմում են դաշտային աշխատանքների արժեքի 0.8%-ը:

Երկրաբանահանութային աշխատանքներ

Հայցվող տարածքի կոորդինատները որոշվել են տեղանքում սերտիֆիկացված GPS սարքի կիրառմամբ ըստ WGS-84 ARMREF 02 համակարգի՝ կատարելով նաև տեղորոշիչ կապակցում դաշտային պայմաններում:

Երևակման տարածքի երկրաբանական կառուցվածքի ճշտման, քարտեզագրման նպատակով նախատեսվում է շուրջ 17.2հա մակերեսով տարածքում կատարել երկրաբանահանութային աշխատանքներ:

Տեղամասի երկրաբանական քարտեզի կազմման համար անհրաժեշտ երկրաբանական երթուղիների ընդհանուր երկարությունը կկազմի մոտ 5.3կմ:

Հորատման աշխատանքներ

Մեխանիկական սյունակային հորատում

Հորատման աշխատանքները կիրականացվեն սյունակային հորատման ուղղաձիգ հորատանցքերի հորատման միջոցով: Հորատումը կկատարվի կարծր համաձուլվածքային թափկներով՝ 112-96 մմ տրամագծով: Նախատեսվում է հորատել մինչև 55.5 մետր խորության 21 հորատանցքեր (726.5 մետր ընդհանուր խորությամբ), հորատահանուկի նվազագույն ելքը՝ 80-85%: Հորատանցքերի խորությունները որոշելիս հաշվի են առնվել Հարավային տեղամասի շրջանում գտնվող Բալահովիտի և Աբովյանի հանքավայրերի երկրաբանական տվյալները:

Հորատվող ապարները համապատասխանում են IV-րդ, VII-րդ և VIII-րդ կարգերին: Հորատման ծավալների մոտավոր բաշխումը ըստ հորատելիության կարգերի ներկայացված է ստորև.

- հողաբուսական շերտ բազալտների տարաչափ բեկորներով -- IV կարգ – 10.5զծ.մ,
- հողմահարված, ջարդոտված բազալտներ - VII-րդ կարգ – 31.5զծ.մ,
- թաքմ բազալտներ – VIII կարգ – 684.5զծ.մ:

Աղյուսակ 3.

Հորատանցքերի համարը	Նախագծային խորությունը	Ապարների կարգը		
		IV	VII	VIII
1	2	3	4	5
Բլոկ-1				
Հորատանցք 1	13.0	0.2	0.9	11.9
Հորատանցք 2	18.0	0.3	1.3	16.4
Հորատանցք 3	28.7	0.5	1.2	27.0
Հորատանցք 4	44.0	0.4	1.9	41.7
Հորատանցք 5	54.5	0.6	2.5	51.4
Հորատանցք 6	51.0	0.5	1.6	48.9
Հորատանցք 7	55.5	0.6	0.8	54.1
Հորատանցք 8	44.8	0.5	1.3	43.0
Հորատանցք 9	42.2	0.7	1.3	40.2
Հորատանցք 10	36.5	0.5	2.3	33.7
Հորատանցք 11	23.0	0.8	2.0	20.2
Հորատանցք 12	28.7	0.4	1.1	27.2
Հորատանցք 13	41.5	0.5	1.3	39.7
Ընդամենը	481.4	6.5	19.5	455.4
Բլոկ-2				
Հորատանցք 14	20.0	0.8	1.8	17.4
Հորատանցք 15	25.5	0.3	1.5	23.7
Հորատանցք 16	28.0	0.5	1.6	25.9
Հորատանցք 17	25.7	0.6	1.7	23.4
Հորատանցք 18	38.2	0.7	1.3	36.2
Հորատանցք 19	36.0	0.5	1.3	34.2
Հորատանցք 20	37.2	0.2	1.2	35.8
Հորատանցք 21	34.5	0.4	1.6	32.5
Ընդամենը	245.1	4.0	12.0	229.1

Հորատող հաստոցի տեղակայում և տեղահանում

Նախատեսվում է 21 հետախուզական հորատանցքերի հորատում, ինչի նպատակով կատարվելու է հորատող հաստոցի 21 տեղակայում և տեղահանում:

Լեռնային փորվածքների փաստագրում

Մանրամասն երկրաբանական փաստագրման ենթակա են հորատանցքերի հորատահանուկը և փորձնական բացահանքերը: Երկրաբանական փաստագրման աշխատանքները նախատեսվում են կատարվել 1:100 մասշտաբով: Այդ աշխատանքների ծավալները հետևյալն են ըստ տեսակների.

- հորատահանուկի փաստագրում – 726.5 գծ.մ,
- փորձնական բացահանքեր - 52 գծ.մ:

Նմուշարկում

Օգտակար հանածոն նախատեսվում է ուսումնասիրել որպես երեսապատման նյութ և շինարարական խճի և ավազի արտադրման հումք:

Թարմ բազալտների ուսումնասիրության նպատակով նմուշարկումն իրականացվելու է հորատանցքերի հորատահանուկից և փորձնական բացահանքերից:

Օգտակար հանածոյի ֆիզիկամեխանիկական հատկությունները որոշելու նպատակով նախատեսվում է.

- հորատանցքերը նմուշարկել ընդհատվող տիրույթներով, հորատահանուկի նմուշների սեկցիայի երկարությունը մինչև 5մ: Հանուկային նմուշների ընդհանուր քանակը կկազմի 144 նմուշ ;
- կատարել փորձնական արդյունահանում բացահանքերից – ընդամենը 240խ.մ., որից 150խ.մ թարմ բազալտներ:

Թարմ բազալտների քիմիական կազմը որոշելու նպատակով նախատեսվում է վերցնել 6 նմուշ, պետրոգրաֆիական կազմի ուսումնասիրման նպատակով՝ 6 նմուշ:

Փորձնական բացահանքերի անցման ժամանակ փուշտա շերտի առաջացումներից կազմելու է 2 համախառը նմուշ (մեկական յուրաքանչյուր բացահանքից), ընդամենը մոտ 50կգ քաշով, որը ուղարկվելու է լաբորատոր փորձարկումների ջարդոտված բազալտները որպես շինարարական խճի և ավազի հումք ուսումնասիրելու նպատակով:

Փորձնական բացահայտումներից բլոկների արդյունահանման ընթացքում առաջացած բազալտի ջարդոնից, կտորտանքից կազմվելու է ևս 2 համախառն նմուշ մոտ 50կգ քաշով, որով նախատեսվում է ուսումնասիրել բլոկների արդյունահանման թափոնների պիտանելիությունը շինարարական խճի և ավազի ստացման համար:

Լաբորատոր հետազոտություններ

Օգտակար հանածոյի քիմիական կազմը կորոշվի ըստ 6 նմուշների անալիզի (2-ական յուրաքանչյուր տեղամասից): Քիմիական կազմի որոշումը կկատարվի ՀՀ ԳԱԱ ԵԳԻ քիմիական լաբորատորիայում:

Ֆիզիկամեխանիկական հատկանիշները կուսումնասիրվեն 144 հորատահանուկային և 4 համախառն (2-ը՝ փուշտա շերտից, 2-ը՝ բլոկների արդյունահանման թափոններից): Լաբորատոր փորձարկումները կկատարվեն ՀՀ ՏԿԵՆ «Անալիտիկ» ՓԲԸ լաբորատորիայում, որը համաձայն ՀՀ կառավարության 09.11.2006թ.-ի №1678-Ն որոշման հանդիսանում է ՀՀ տարածքում օգտակար հանածոների որակը գնահատելու նպատակով անալիզի ենթարկված շարքային նմուշների վերահսկիչ լաբորատորիա:

Քարաբանական և միներալոգական ուսումնասիրությունները կկատարվեն 6 հոլկուկների միջոցով: Այս ուսումնասիրությունները կիրականացվեն ՀՀ ԳԱԱ ԵԳԻ Պետրոլոգիայի և իզոտոպային երկրաբանության լաբորատորիայում:

Հետագա արդյունահանման տեխնիկատնտեսական հաշվարկների համար ելակետային տվյալներ ստանալու նպատակով կորոշվի փորձնական բացահայտումների լեռնային զանգվածից բլոկների ելքը:

Դաշտային պայմաններում 2 տեղով կորոշվի նաև օգտակար հաստվածքը ծածկող ապարների ծավալային զանգվածը:

Փորձնական հանույթ

Լեռնային զանգվածից պիտանի բլոկների ելքի տոկոսի որոշման համար նախատեսվում է տեղամասի սահմաններում 2 փորձնական բացահայտումից անցում: Յուրաքանչյուր բացահայտի չափերն ընդունվում են՝ 10մ x 3.0մ x 4.0մ, արդյունահանված ծավալը կկազմի 120մ³ ծավալով, որից 45մ³ փուշտա շերտն է և 75մ³ չհողմնահարված, թարմ բազալտներ:

Թարմ բազալտներից կկատարվի փորձնական հանույթ պիտանի բլոկների ելքի որոշման համար, իսկ փուշտա շերտից և բլոկների արդյունահանումից առաջացած

ջարդոնից կազմված նմուշները փորձարկվելու են որպես հումք շինարարական խճի և ավազի ստացման համար:

Փորձնական արդյունահանման աշխատանքները կկատարվեն մեխանիկական հարատասեպային եղանակով, օգտագործելով բուլդոզեր և էքսկավատոր:

Աշխատանքների ընթացքում կատարված ծախսերի և վերջնարտադրանքի քանակի մասին ստացված տվյալները հիմք կհանդիսանան Հարավային տեղամասի արդյունաբերական գնահատման կազմման համար:

Տոպո-մարկշեյդերական աշխատանքներ

Բլոկերի տարածքի ելակետային տոպոգրաֆիական հիմքի վրա նախատեսվում է իրականացնել հետախուզական հորատանցքերի տեղադիրքերի և փորձնական բացահանքերի տոպո-մարկշեյդերական կապակցում:

Ինժեներակրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ

Երկրաբանահետախուզական և հիդրոերկրաբանական պայմանների ուսումնասիրման նպատակով նախատեսվում են համապատասխան դիտարկումներ փորձնական հանույթի և հորատանցքերի անցման ընթացքում:

Նախատեսվում է տեղամասի հիդրոերկրաբանական պայմանների (գրունտային ջրերի հորիզոնների առկայություն, խորություն, դեբիտ, քիմիական կազմ) ուսումնասիրություն: Միաժամանակ, տեղամասը կազմող ապարների ֆիզիկամեխանիկական հատկությունների ուսումնասիրության ժամանակ առանձնահատուկ կարևորվում է տարածքը կազմող ապարների ճեղքավորվածության, ծակոտկենության, ջրակլանելիության հետազոտությունները, ինչը թույլ կտա պարզաբանել տեղամասի տարածքի հիդրոերկրաբանական կառուցվածքի առանձնահատկությունները, գնահատել մթնոլորտային տեղումներից առաջացող հոսքի ինֆիլտրացիան:

Ստացված տեղեկատվությունը հիմք կհանդիսանա հետագայում՝ շահագործման նախագծի կազմման փուլում գնահատել տարածքի լանդշաֆտային փոփոխության հնարավոր ազդեցությունը ջրային հաշվեկշռի բաղկացուցիչների վրա:

Օգտակար հանածոյի ռադիոմետրիական ուսումնասիրություններ

Օգտակար հանածոյի ճառագայթահիգիենիկ հատկությունները պարզաբանելու համար դաշտային աշխատանքների ընթացքում նախատեսվում է կատարել ռադիոմետրիական չափումներ հանքավայրի ամբողջ տարածքում ռադիոմետրիական չափիչ սարքի միջոցով:

Օգտակար հանածոյի ճառագայթահիգիենիկ հատկությունները պարզաբանելու համար դաշտային աշխատանքների ընթացքում նախատեսվում է կատարել ռադիոմետրիական չափումներ չափաբերված СРП-68-01 գործիքի միջոցով՝ պայմանագրային հիմունքներով: Աշխատանքները կիրականացվեն հորատանցքերի հանուկի, փորձնական բացահանքերի մակերեսով:

Հաշվետվության կազմման աշխատանոցային աշխատանքներ

Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքում երկրաբանահետախուզական աշխատանքների և օգտակար հանածոյի լաբորատոր ուսումնասիրությունների ավարտից հետո կկատարվեն աշխատանոցային աշխատանքներ, որի ընթացքում.

- կամփոփվեն և կհամակարգվեն դաշտային փաստացի երկրաբանական նյութերը, լաբորատոր ուսումնասիրությունների արդյունքները,
- կտրվի տեղամասի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատականը,
- կկատարվի օգտակար հանածոյի պաշարների հաշվարկը,
- կկազմվի երկրաբանական հաշվետվություն՝ տեղամասի երկրաբանատնտեսական գնահատմամբ և պաշարների հաշվարկմամբ:

Կազմված հաշվետվությունը կներկայացվի ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության համապատասխան մասնագիտական ստորաբաժանման դիտարկմանը:

Բեռների և ուղևորների փոխադրում

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների իրականացման համար անհրաժեշտ բեռների և ուղևորների փոխադրումը կկատարվի ասֆալտապատ և հողածածկ ճանապարհներով: Տրանսպորտային ծախսերն ընդունվում են դաշտային աշխատանքների նախահաշվային արժեքի 10%-ի չափով:

Հորատման հրապարակների և ճանապարհների շինարարություն

Հաշվի առնելով ուսումնասիրվող տարածքի ռելիեֆը, բազալտների հաստվածքը ծածկող հողաբուսական շերտի առկայությունը, հորատման հարթակներ կառուցվելու են բոլոր 21 հորատանցքերի համար: Հարթակների չափերը ընդունվում են 4×6 մ: Հարթակների տարածքից հեռացվելու է շուրջ 252մ^3 ($24 \text{մ}^2 \times 21 \times 0.5 \text{մ}$) բազալտի տարաչափ բեկորներ պարունակող հողաբուսական շերտ:

Հորատման հարթակների կառուցման ժամանակ բազալտի տարաչափ բեկորներ պարունակող հողաբուսական շերտը ժամանակավորապես հեռացվում է, կուտակվում հորատման հարթակի մոտ: Հորատման աշխատանքներից հետո հանված հողային զանգվածը օգտագործվում է ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների իրականացման համար:

Հարավային տեղամասի տարածքում առկա են անցանելի, բարվոք վիճակում գտնվող հողագրունտային ճանապարհներ: Հետախուզման համար առանձնացված բլոկների ռելիեֆը մեղմաթեք է, հանգիստ, դեպի հորատանցքեր հասնելու համար նոր ճանապարհների կառուցում չի նախատեսվում:

4.3 Երկրաձևաբանություն, լանջերի թեքություն

Բալահովիտի բազալտների հանքավայրի Հարավային տեղամասը լեռնագրական տեսակետից հարում է Հայկական հրաբխային բարձրավանդակի Արագած-Սյունիքի ենթամարզի Արագածի լեռնազանգվածի արևելյան եզրամասում տարածված Կոտայքի հրաբխային սարավանդին, որը հյուսիս-արևելքում եզրավորվում է Գեղամա լեռներով (լ. Աժդահակ, 3598մ) և Ողջաբերդի լեռնաբազուկով, հյուսիսում՝ Հատիս (2528մ) և Գուրանասար (2299մ) լեռնազանգվածներով, իսկ հարավում՝ Նորքի սարավանդով:

Կոտայքի (Քանաքեռի) հրաբխային սարահարթը բլրային ռելիեֆով տարածք է՝ կտրտված բազմաթիվ ձորակներով և սարավանդային խոր գետահովիտներով: Սարահարթը տարածվում է Հրազդան գետի միջին հոսանքի ձախափնյա մասից մինչև Գեղամա լեռների արևմտյան ստորոտները:

Հարավ-արևմուտքում Կոտայքի սարահարթը աստիճանաբար ցածրանալով ձուլվում է Արարատյան դաշտին, արևելքում առաջացնում է Ավանի գոգավորությունը, ապա Գետառ և Ջրվեժ գետերի ջրբաժանը: Ունի դեպի արևմուտք և հարավ-արևմուտք ընդհանուր թեքություն, 1200-1500մ բարձրություն, թույլ մասնատված, լավային ալիքավոր մակերևույթ:

Տեղ-տեղ բաժրանում են 50-60մ հարաբերական բարձրությամբ մնացորդային բլրակներ և խարամային կոներ:

Արևմուտքից՝ Պտղնի գյուղի մոտակայքից անցնում է բազալտներով և տուֆերով կազմված բլրակների մի շղթա: Նմանատիպ բլրակների շղթա է ձգվում Արամուս գյուղի շրջանում հարավ-արևելյան ուղղությամբ:

Ուսումնասիրվող շրջանի բացարձակ նիշերը տատանվում են 1400մ-ից մինչև 2000մ: Հարավային տեղամասի տարածքը տեղակայված է 1380-1450մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

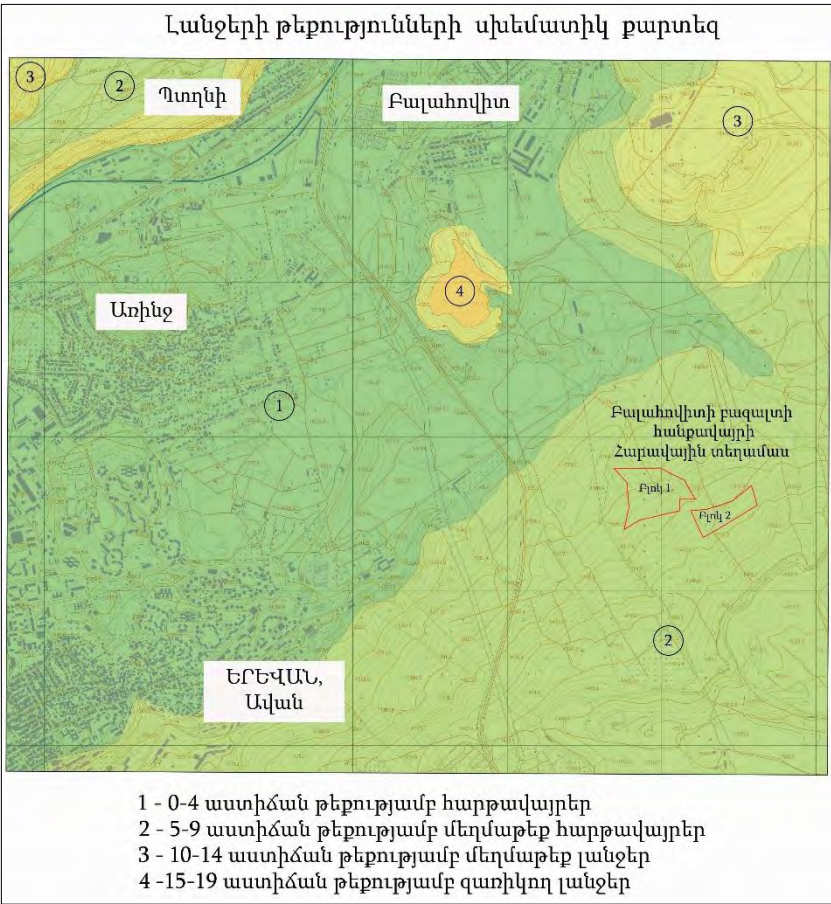
Լեռնազանգվածների թեք ու անտառազուրկ լանջերը կտրտված են հեղեղատներով ու ոչ խորը գետահովիտներով:

Տեղամասում ռելիեֆի թեքությունները 8°-ից չեն անցնում:

Շրջանի լեռների երկրաձևաբանական և լանջերի թեքության սխեմատիկ քարտեզները ներկայացված են ստորև նկար 5-6-ում:

Նկար 5.

Նկար 6.

4.4 Մեյսմիկ կառուցվածք, արտածին երկրաբանական երևույթներ,

Ըստ ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2020 թվականի դեկտեմբերի 28-ի «Երկրաշարժադիմացկուն շինարարություն. նախագծման նորմեր» N102-Ն հրամանի՝ Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքը գտնվում է 2-րդ սեյսմիկ գոտում, որտեղ գրունտի հորիզոնական արագացման մեծությունը կազմում է 400 սմ/վ² կամ 0.4g (նկար 7):

Հարավային տեղամասի տարածքում արտածին երկրաբանական երևույթների վերաբերյալ տեղեկատվության հիմք է հանդիսանում Հայաստանում սողանքների տեխնիկական տեղեկագիրը (Միջազգային համագործակցության Ճապոնական գործակալություն, ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն, 2005): Համաձայն նշված տեղեկագրի, տեղամասի սահմաններում, ինչպես նաև հարակից տարածքներում սողանքային երևույթներ արձանագրված չեն (նկար 8): Մոտակա սողանքային մարմինները քարտեզագրված են Հարավային տեղամասից 1.36-5.0կմ հեռավորությունների վրա:

4.5. Կլիմայական բնութագրեր

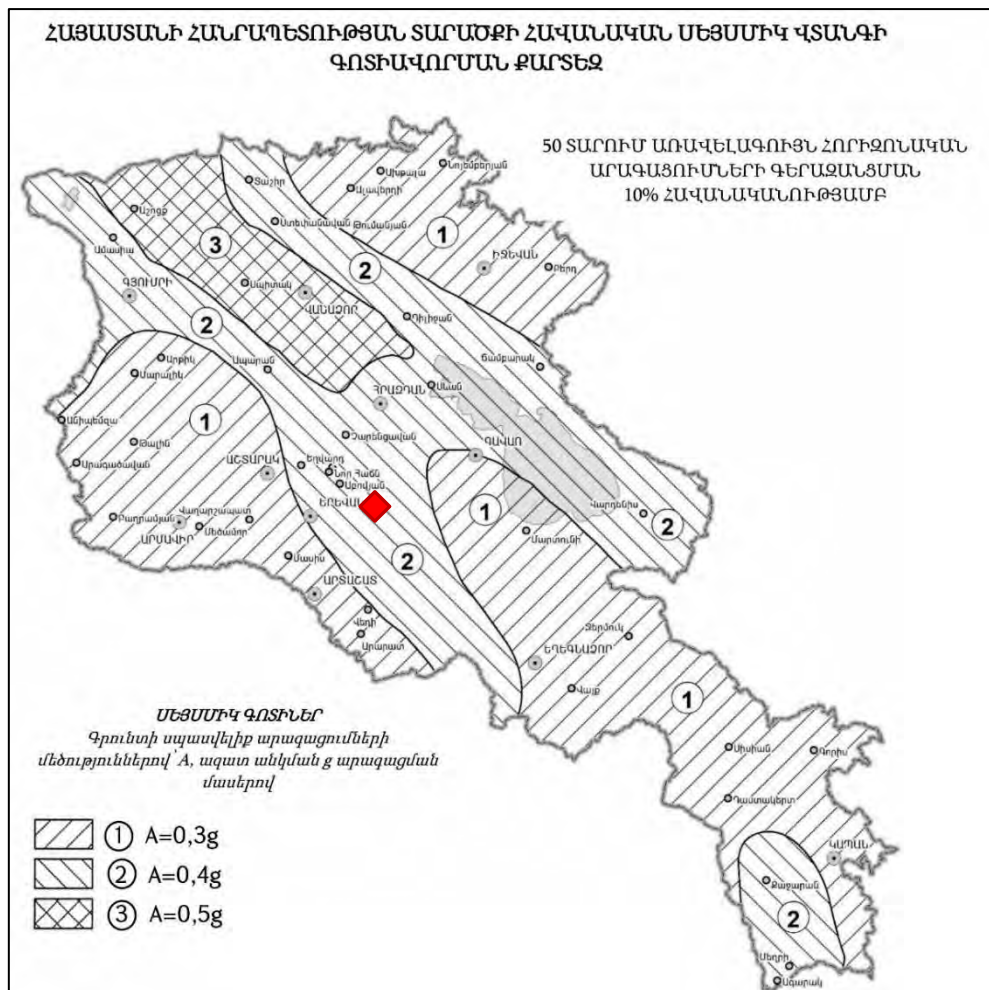
Կլիմայական տեսակետից Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի շրջանը մտնում է չափավոր ցուրտ ձմեռով և տաք ամառով բնորոշվող գոտու մեջ: Երևակման շրջանի օդի բացարձակ նվազագույն ջերմաստիճանը կազմել է – 23°C, իսկ առավելագույնը՝ +36°C, օդի միջին տարեկան ջերմաստիճանը՝ +8.7°C :

Մթնոլորտային տեղումների տարեկան քանակը կազմում է 534 մմ: Ձյան ծածկույթի միջին հաստությունը հասնում է 15-30սմ: Քամիների գերակշռող ուղղությունը հունիս - օգոստոս ամիսներին հյուսիս-արևելյան է, միջին արագությունը՝ 5.7մ/վ: Դեկտեմբեր-փետրվար ամիսներին քամիների գերակշռող ուղղությունները հյուսիս-արևելյան է, միջին արագությունը՝ 1.8մ/վ:

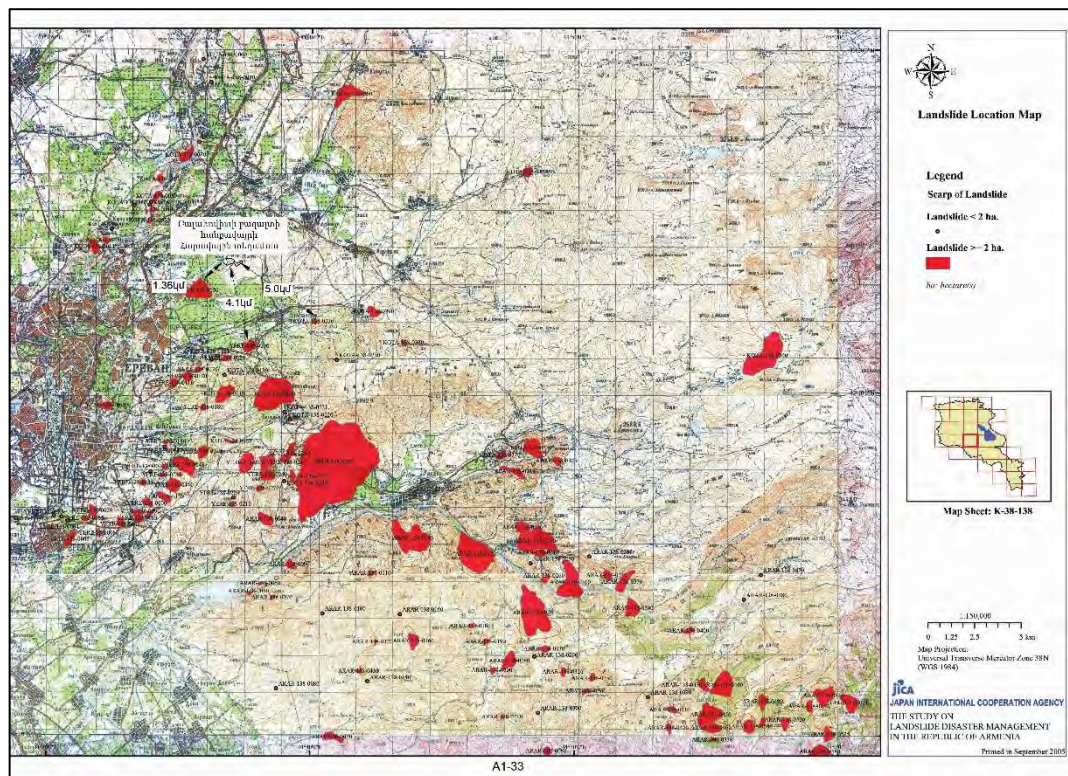
Տարվա մեջ ձնածածկույթով օրերի քանակը կազմում է 86 օր:

Ստորև նկար 9-ում ներկայացված են շրջանին բնորոշ կլիմայի տիպերի տարածումը:

Շրջանի կլիմական բնութագրերը ներկայացվում են ըստ Մայակովսկու օդերևութաբանական կայանի կատարած հետազոտությունների, աղյուսակներ 4-6-ում :

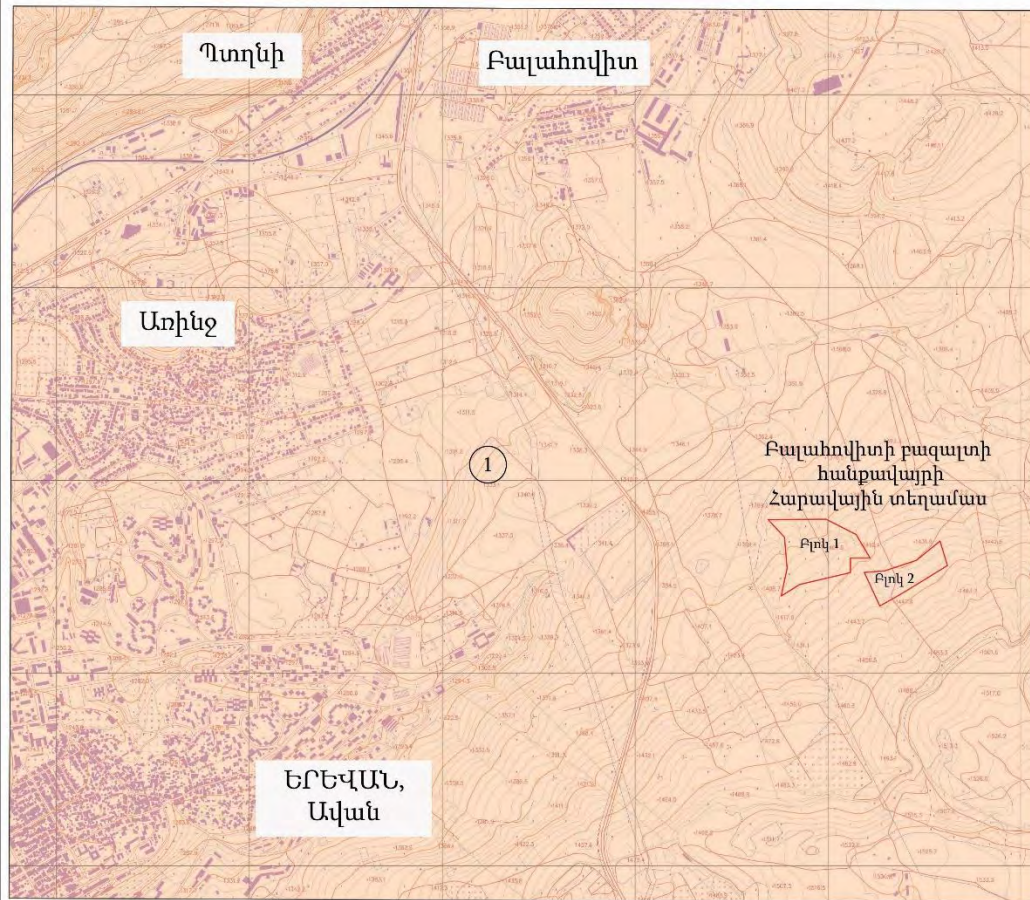

Նկար 7.

Նկար 8.

Կլիմայական տիպերի սխեմատիկ քարտեզ

1 - Չոր ցամաքային կլիմայական գոտի

Նկար 9.

Աղյուսակ 4.

Ջերմաստիճանը

Ըստ ամիսների											
I	II	III	IV	V	IV	VII	VIII	IX	X	XI	XII
-5.3	-3.7	2.1	8.8	13.5	18.0	21.7	21.1	16.7	10.2	3.9	-2.3

Աղյուսակ 5.

Օդի հարաբերական խոնավությունը

Միջին Տարե- կան	Ըստ ամիսների											
	I	II	III	IV	V	IV	VII	VIII	IX	X	XI	XII
66	77	72	69	65	63	57	55	56	57	66	75	77

Մթնոլորտային տեղումները												
Տեղումների քանակը, մմ												
միջին ամսական/առավելագույն տարեկան												
Ըստ ամիսների												Տարեկան
I	II	III	IV	V	IV	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
31	36	50	65	70	45	23	12	16	37	38	32	455
29	18	30	40	57	33	31	42	29	41	51	19	57

Քամիներ								
Ամիսներ		Կրկնելիությունը, %						
		Միջին արագությունը, մ/վ						
		Ուղղությունները						
	Հս	Հս-Արլ	Արլ	Հվ-Արլ	Հվ	Հվ-Արմ	Արմ	Հս-Արմ
հունվար	6	48	11	3	15	6	9	2
	1.7	1.8	1.7	1.5	1.7	1.9	1.8	1.7
ապրիլ	5	48	7	3	17	10	8	2
	3.0	3.8	2.7	2.4	2.4	2.8	2.7	2.1
հուլիս	6	73	4	1	7	4	4	1
	4.9	5.5	4.9	1.7	3.0	2.5	3.0	1.8
հոկտեմբեր	5	55	6	3	16	8	6	1
	2.7	3.1	2.1	1.9	1.9	2.3	1.8	2.2
	Անոթի կրկնելիությունը, %	Միջին ամսական արագությունը, մ/վ	Գերակշռող ուղղությունը հունիս - օգոստոս ամիսներին	Միջին արագություններից նվազագույնը ըստ ուղղությունների հուլիսին, մ/վ	Գերակշռող ուղղությունը դեկտեմբեր - փետրվար ամիսներին	Միջին արագություններից առավելագույնը ըստ ուղղությունների հունվարին, մ/վ		
հունվար	40	1.1	ՀսԱրլ	5.7	ՀսԱրլ	1.8		
ապրիլ	23	2.6						
հուլիս	11	4.8						
հոկտեմբեր	31	1.9						

Քամու հաշվարկային արագությունը						
Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, (հՊա)	Միջին տարեկան արագությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով (≥ 15 մ/վ օրերի քանակը)	Հաշվարկային արագությունը (մ/վ), որը հնարավոր է մեկ անգամ «ո» տարիների ընթացքում			
			25	50	100	
866.0	2.6	62	24	27	29	

4.6 Մթնոլորտային օդ

ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից մթնոլորտն աղտոտող նյութերի պարունակությունները որոշելու համար դիտարկումներ են կատարվում Երևան, Գյումրի, Վանաձոր, Ալավերդի, Հրազդան, Արարատ, Ծաղկաձոր, Չարենցավան, Կապան և Քաջարան քաղաքներում: Ընդհանուր առմամբ վերը թվարկված բնակավայրերում գործում է 15 անշարժ՝ ակտիվ նմուշառման դիտակայան, և 214 շարժական՝ պասիվ նմուշառման դիտակետ: Շրջակա միջավայրի պետական մոնիթորինգի համակարգի շրջանակներում Հարավային տեղամասի, դրա հարակից շրջանում մթնոլորտային օդի մշտադիտարկումներ չեն կատարվում (նկար 10):

Հարավային տեղամասի ազդակիր Մայակովսկի բնակավայրի մթնոլորտային օդում վնասական նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները ներկայացվում են համաձայն ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի» կենտրոն ՊՈԱԿ-ի ժամանակավոր առաջարկությունների:

Աղյուսակ 7.

Բնակչության քանակը (հազար մարդ)	Ֆոնային կոնցենտրացիաները (մգ/մ ³)			
	փոշի	ծծմբի երկօքսիդ (SO ₂)	ազոտի երկօքսիդ (NO ₂)	ածխածնի օքսիդ (CO)
50 -100	0.098	0.007	0.034	1.3
10-50	0.095	0.006	0.033	1.1
<10	0.071	0.006	0.023	0.8

Բուն տեղամասի տարածքում փոշու ֆոնային կոնցենտրացիան ընդունվում է 0.0071մգ/մ³, ծծմբի երկօքսիդը 0.006մգ/մ³ և ազոտի երկօքսիդը 0.023մգ/մ³ և ածխածնի օքսիդինը 0.8մգ/մ³:

Մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի դիտացանց

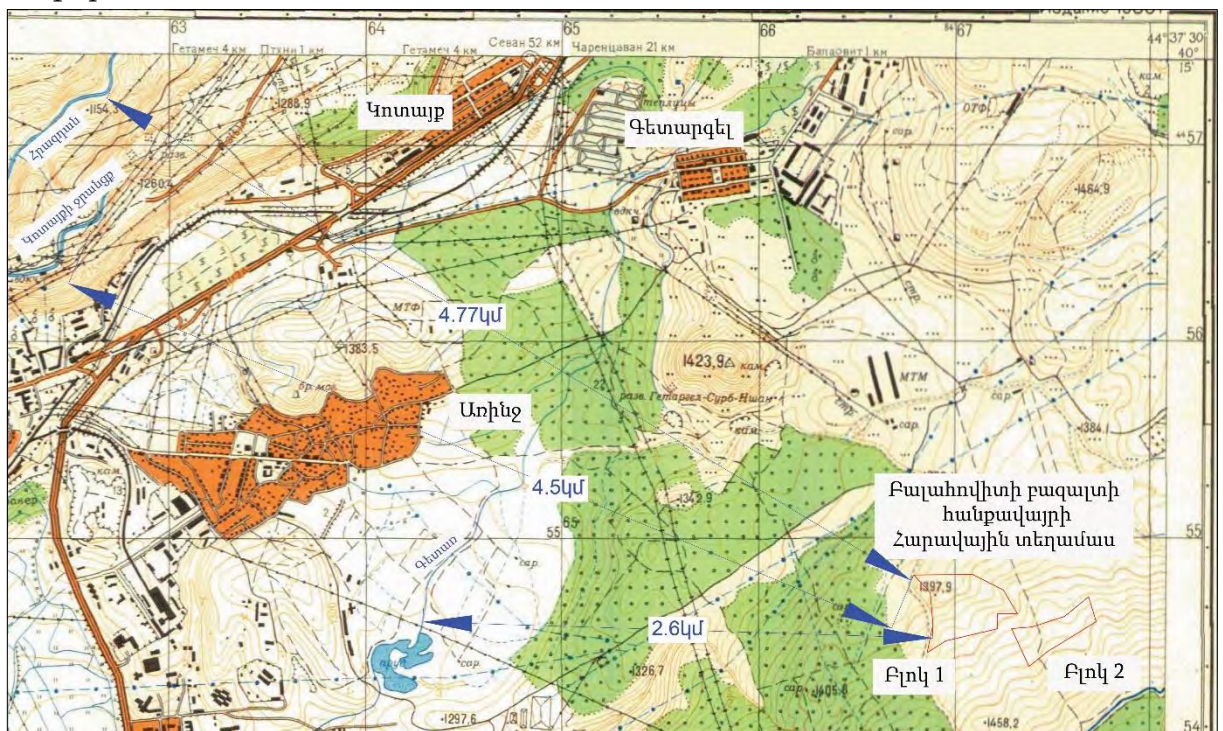
Նկար 10.

4.7 Ջրային ռեսուրսներ

Տարածքի խոշորագույն ջրային երակը Հրազդան գետն է, որը հանրապետության խոշորագույն ու կարևորագույն գետերից է՝ Արաքսի ձախ վտակը: Ունի 141կմ երկարություն: Ավազանի մակերեսը 2650կմ² է (առանց Սևանա լճի):

Այն սկիզբ է առնում Սևանա լճից, հոսում հարավ-արևմտյան ընդհանուր ուղղությամբ, անցնում Գեղարքունիքի, Կոտայքի մարզերով, Երևան քաղաքով, Արարատի մարզով և թափվում Արաքսը: Վերին հոսանքում մոտ 20կմ հոսում է դեպի արևմուտք՝ այդ ընթացքում առաջացնելով գալարներ, միջին հոսանքում անցնում է նեղ ու խոր (120-150մ) կիրճով, ստորին հոսանքում ուղղվում է դեպի հարավ-արևելք, դուրս գալիս Արարատյան դաշտ, դառնում հանդարտահոս ու ծովի մակարդակից 820մ բարձրության վրա լցվում Արաքսը: Գետի ընդհանուր անկումը կազմում է 1100 մ: Մնումը հիմնականում ստորգետնյա (51%) և հալոցքային (37%) է, վարարումը՝ գարնանը, հորդացումները՝ ամռանն ու աշնանը:

Տեղամասի տարածքում գետային ցանց չկա, ջրային ռեսուրսների աղտոտվածության ելակետային տվյալներ ներկայացվել չեն կարող: Տեղամասից մոտ 4.77կմ հեռավորության վրա հոսում է Հրազդան գետը, մոտ 2.6կմ հեռավորության վրա՝ Գետո գետը: Կոտայքի ջրանքքը գտնվում է տեղամասից մոտ 4.5կմ հեռավորության վրա (նկար 11):

Նկար 11.

4.8 Հողային ռեսուրսներ

Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի շրջանում զարգացած են հիմնականում լեռնաշագանակագույն հողերը, որոնց ենթատիպերի տարածումը ներկայացված է ստորև նկար 12-ում : Նախալեռնային գոտում տարածված են շագանակագույն, մեծ մասամբ քարքարոտ, էրոզացված հողերը, որոնց մակերեսային քարքարոտությունը կազմում է 70.3%, որից 18.8%-ը՝ թույլ քարքարոտ, 17.0%՝ միջակ քարքարոտ, 34.5 %-ը՝ ուժեղ քարքարոտ:

Շագանակագույն հողերն ձևավորվել են տիպիկ չոր տափաստանային բուսականության տակ, հրաբխային ապարների հողմահարված նյութերի, ինչպես նաև տեղակուտակ, ողողաբերուկ և հեղեղաբերուկ գոյացումների վրա:

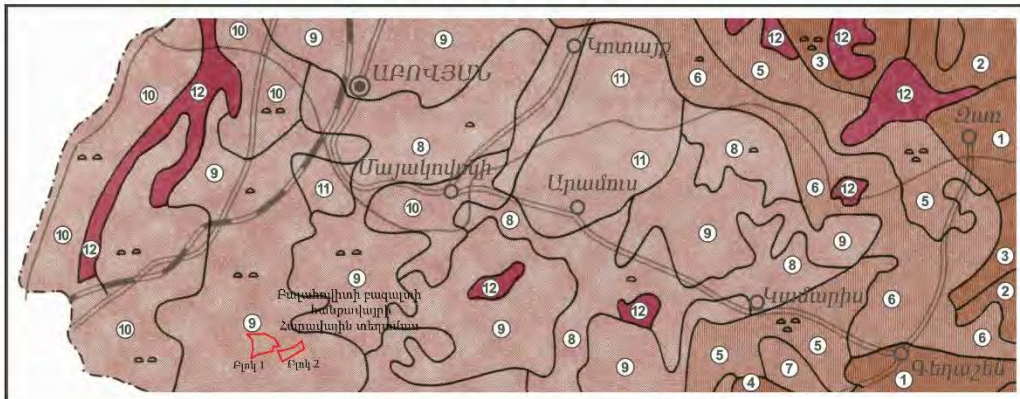
Ըստ մեխանիկական կազմի այս հողերը դասվում են միջակ և ծանր կավավազային տարատեսակների շարքին: Տեղամասի սահմաններում տարածված բաց-շագանակագույն մանրախճաքարքարոտ կարբոնատային-ցեմենտացված հողերի կլանման տարողությունը համեմատաբար ցածր է, որը պայմանավորված է հումուսի սակավ պարունակությամբ և թեթև կավավազային մեխանիկական կազմով: Հողերի ծավալային զանգվածը 1.35գ/սմ^3 -ի, տեսակարար զանգվածը՝ 2.13գ/սմ^3 -ի, ընդհանուր ծակոտկենությունը՝ 36.4%, խոնավությունը՝ 27%-ի սահմաններում: Հողերը պարունակում են մեծ քանակությամբ կարբոնատներ՝ մինչև 17.4%, որն առաջ է բերում հողերի ցեմենտացիա և քարացում:

Հայցվող տեղամասում նախնական դիտարկումների արդյունքում պարզվել է, որ երևակման տարածքում հողաբուսաշերտը կազմում է միջինը 0.5մ (տատանվում է 0.2-0.8մ սահմաններում):

Հողերը քարքարոտ են, մակերեսին մերկանում են բազալտի տարաչափ բեկորներ, կտորներ, խճաքարային զանգված: Առանձին հատվածներում քարքարոտությունը հասնում է 80-90%-ի (կից ներկայացվում են տեղամասի տարածքի լուսանկարները) :

2024 թվականի սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին կատարվել է Հարավային տեղամասի դաշտային դիտարկում, հողերի նմուշառում, դրանց ելակետային (ֆոնային) աղտոտվածությունն ուսումնասիրելու նպատակով: Նմուշի լաբորատոր փորձարկումները կատարվել են «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի լաբորատորիայում: Ստորև աղյուսակ 8-ում ներկայացվում է հողի նմուշի լաբորատոր փորձարկման արդյունքները (ՓՈՐՁԱՐԿՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ N° 280_2024, նմուշի նույնականացման համարը ՊՀ176):

Հողերի բնական տիպերի սխեմատիկ քարտեզ

- ① Մուգ-շագանակագույն մանրախճաքաքարոտ փոքր հզորության փոքր հզորության միջին և ուժեղ հողմահարված
- ② Մուգ-շագանակագույն մանրախճաքաքարոտ միջին հզորության մեծամասամբ կավավազային մշակովի
- ③ Մուգ-շագանակագույն մեծամասամբ փոքր հզորության կավային տեղ-տեղ թույլ հողմահարված
- ④ Մուգ-շագանակագույն հզոր կավային մշակովի
- ⑤ Շագանակագույն մանրախճաքաքարոտ կարբոնատային-ցեմենտացված փոքր հզորության կավավազային միջին հողմահարված
- ⑥ Շագանակագույն մանրախճաքաքարոտ միջին հզորության կավային թույլ հողմահարված մշակովի
- ⑦ Շագանակագույն մանրախճաքաքարոտ տեղ-տեղ կարբոնատային-ցեմենտացված փոքր հզորության կավավազային թույլ հզորության մշակովի
- ⑧ Բաց-շագանակագույն մանրախճաքաքարոտ տեղ-տեղ կարբոնատային-ցեմենտացված փոքր հզորության կավավազային միջին և ուժեղ հողմահարված
- ⑨ Բաց-շագանակագույն մանրախճաքաքարոտ տեղ-տեղ կարբոնատային-ցեմենտացված մեծամասամբ միջին հզորության կավային թույլ հողմահարված մշակովի
- ⑩ Բաց-շագանակագույն մեծամասամբ թույլ դիֆերենցված փոքր հզորության կավավազային մեծամասամբ միջին հողմահարված մշակովի
- ⑪ Բաց-շագանակագույն բերվածքային հզոր կավային մշակովի
- ⑫ Արմատական ապարների ելքերի և ուժեղ քարքարոտ բերի զարգացած հողերի համալիր

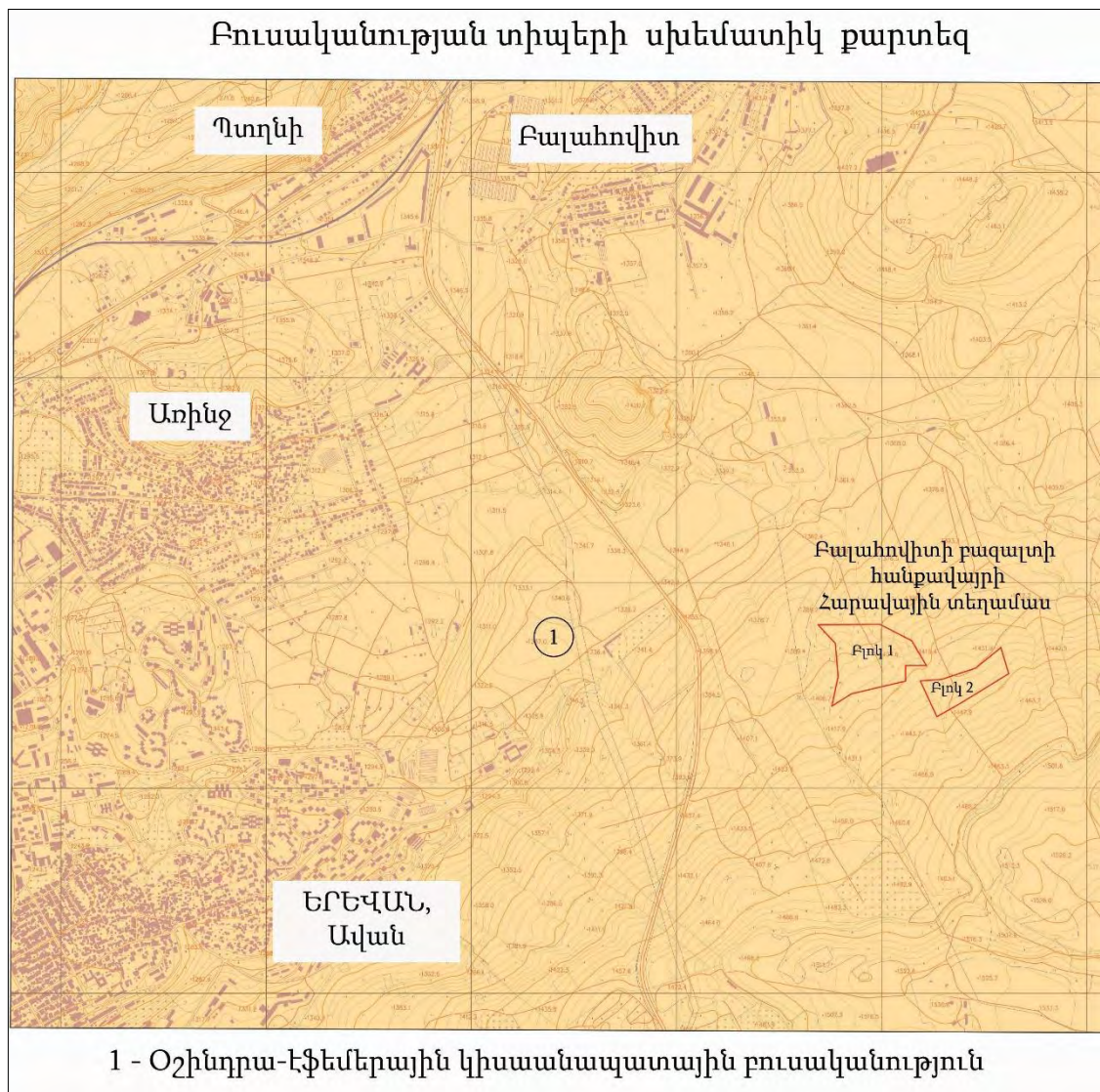
Նկար 12.

հ.հ.	Փորձարկված ցուցանիշի անվանումը	Փորձարկման մեթոդը	Չափման միավորը	Փորձարկման արդյունքը	Ընդլայնված անորոշություն*
1.	Ալյումին	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	29828	-
2.	Սիլիցիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	59577	-
3.	Ֆոսֆոր	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<50	-
4.	Ծծումբ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	739	-
5.	Քլոր	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	370	-
6.	Կալիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	7215	-
7.	Կալցիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	58360	-
8.	Տիտան	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	3743	-
9.	Վանադիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<25	-
10.	Քրոմ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	131	-
11.	Մանգան	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	696	-
12.	Երկաթ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	36349	-
13.	Նիկել	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	60	-
14.	Պղինձ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	33	-
15.	Ցինկ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	66	-
16.	Արսեն	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	14	-
17.	Սելեն	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
18.	Ռուբիդիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	46	-
19.	Ստրոնցիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	392	-
20.	Իտրիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	25	-
21.	Ցիրկոնիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	161	-
22.	Նիոբիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	13	-
23.	Մոլիբդեն	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	7	-
24.	Արծաթ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
25.	Կադմիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
26.	Անագ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
27.	Ծարիր	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
28.	Վոլֆրամ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
29.	Սնդիկ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
30.	Կապար	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	13	-
31.	Բիսմութ	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	<5	-
32.	Թորիում	ԻՍՕ 13196:2013	մգ/կգ	20	-
33.	pH	ՀՍ ՌՍՕ 10390-2012	-	8.621	-
34.	Էլեկտրական հաղորդականություն	ԻՍՕ 11265:1994	մկՍ/սմ	160.9	-
35.	Խոնավություն	ԻՍՕ 11461:2001	%	4.34	-

4.9 Կենսաբազմազանություն

Շրջանի բուսական աշխարհը ներկայացված է հիմնականում կիսաանապատային օշինդրա-էֆեմերային բուսատեսակներով տեսակներով (նկար 13): 2024 թվականի սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին կատարվել է Հարավային տեղամասի դաշտային դիտարկում, որի արդյունքում նշվել են *Astragalus microcephalus* Willd., *Thymus kotschyanus* Boiss. & Hohen, *Festuca valesiaca* Gaudin, *Bromus japonicas* Thunb., *Artemisia Fragens* Willd., *Kochia Prostrata* (L.) Schrad., *Atraphaxis spinosa* L., *Capparis spinosa* Willd., *Ceratoides papposa* Botsch. Et Ikonn., *Poa bulbosa* L., *Tanacetum argyrophyllum* (C.Koch) Tzvel., *Aeluropus littroralis* (Gouan) Parl., *Sedum album* L., *Cephalaria gigantea*: Տեղամասում նշվել են մաքրենու և դժնիկի թփեր: Տարածքի լուսանկարները ներկայացված են ստորև:

Նկար 13.

Ընդհանուր առմամբ Բալահովիտի և Աբովյանի բազալտի հանքավայրերի շահագործման արդյունքում հայցվող տեղամասի շրջանում (Մայակովսկի-Բալահովիտ-Գետարգել գյուղերի հատված) ձևավորվել է տեխնածին, ընդերքօգտագործման

աշխատաքներով խախտված, արտադրական հրապարակներով, լցակույտերով և ներհանքային ճանապարհներով զբաղեցրած լանդշաֆտ (նկար 14):

Նկար 14.

Տեղամասի տարածաշրջանում ՀՀ բույսերի և կենդանիների Կարմիր գրքերում գրանցված տեսակների վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու նպատակով կատարվել է Կարմիր գրքերի նյութերի վերլուծություն (հիմք՝ ՀՀ բնապահպանության նախարարության պաշտոնական կայքը <http://www.mnp.am>), ուսումնասիրվել են ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտում պահպանվող հերբարիումները, հավաքածուները, ինչպես նաև ՀԱՀ Յակոբեան բնապահպանական կենտրոնի մասնագետների կողմից մշակված Կարմիր գրքի տեսակների օնլայն ատլասը:

Ընդհանուր առմամբ Բալահովիտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածաշրջանում հայտնի են ՀՀ բույսերի կարմիր գրքում գրանցված հետևյալ տեսակները.

- ականթ դիոսկորեանման (*Acanthus dioscoridis* L.) – կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է, հայտնի է մեկ պոպուլյացիա, որը աճում է Հատիս լեռան ստորոտում, տեղամասից ավելի քան 9կմ հեռավորության վրա,

- ձագախոտ էգինյան (*Erysimum eginense* Bornm.) – վտանգված տեսակ է, լոկալիտներից մեկը գտնվում է Ջառ գյուղի մոտ, տեղամասից մոտ 10կմ հեռավորության վրա,

- գառնառվույտ լազիստանյան (*Oxytropis lazica* Boiss.) – վտանգված տեսակ է, լոկալիտներից մեկը գտնվում է Հատիս գյուղի մոտ, տեղամասից 13կմ հեռավորության վրա:

Տեղամասի տարածքը ուսումնասիրվել է երթուղիների ցանցով, ինչի արդյունքում վերը նշված կարմիրքգրային տեղակների աճելավայրեր չեն արձանագրվել :

Տեղամասի շրջանում տարածված են միջին բարձրության լեռնային տափաստաններին բնորոշ կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչներ: Կաթնասունները առավել մեծ քանակությամբ ներկայացված են կրծողներով, որոնց մի մասը վարում է ստորգետնյա կենսակերպ: Թռչուններից դիտարկվել են փուփուլավոր արտույտ, տնային ճնճղուկ, լեռնային խաղտտիկ և կիսասպիտակավիզ ճանճորս: Բազմաթիվ են ագռավները, ինչը հավանաբար կապված է մոտակայքում գտնվող աղբավայրի հետ : Բազմաթիվ տեսակներով ներկայացված են մորեխները (սովորական իտալական մորեխ, ձիուկ, մթնաթև, ծղրիդ): Լայն տարածված են բզեզները և թիթեռները (շաղգամ, կաղամբի ճերմակաթիթեռ): Սողունների և երկկենցաղների ֆաունան աղքատիկ է: Երկկենցաղներից տարածքում հնարավոր է հանդիպել միայն Կանաչ դոդոշի (*Bufo viridis*):

Տեղամասի տարածքում նախնական դիտարկումների արդյունքներով խոշոր կենդանիների և թռչունների բներ, բնադրավայրեր արձանագրվել: Ֆիքսվել են դաշտամկան բազմաթիվ գետնափոր բներ :

ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում գրանցված տեսակներից տարածաշրջանում հատնի են.

- տոնական գնայուկ (*Poecilus festinus*), նեղ սևամարմին (*Laena constricta* Khnzorian) և հայկական սևամարմին (*Armenohelops armeniacus* Nabozhenko) – հազվագյուտ տեսակներ են, հայտնաբերված է Ջրվեժ գյուղի մոտ, տեղամասից մոտ 4.5կմ հեռավորության վրա,

- ալեքսանոր առագաստաթիթեռ (*Papilio alexanor orientalis* Romanoff) և ավրորինա դեղնաթիթեռ (*Colias aurorina* Herrich-Schaffer) – խոցելի տեսակներ են, հայտնաբերված է Ջրվեժ գյուղի մոտ, տեղամասից մոտ 2.5-5.7կմ հեռավորության վրա,

- սիրիական սխտորագորտ (*Pelobates syriacus* Boettger) – խոնգելի տեսակ, հանդիպում է Ջրվեժ, Առինջ, Ողջաբերդ գյուղերի շրջակայքում, տեղամասից մոտ 2.5-5.7կմ հեռավորությունների վրա,
- երկարատու սցինկ (*Eumeces schneideri*) – խոնգելի տեսակ, հայտնաբերված է Ջրվեժ գյուղի մոտ, տեղամասից մոտ 4.5կմ հեռավորության վրա,
- Կարելինի մռայլ արջաթիթեռ (*Axiopoea karelini* Ménétries) – խոնգելի տեսակ, դիտարկվել է Աբովյան քաղաքի շրջակայքում, տեղամասից մոտ 4.4կմ հեռավորության վրա,
- Ասիական լայնականջ չղջիկ (*Barbastella leucomelas* Gretzschmar) - խոնգելի տեսակ, դիտարկվել է Աբովյան քաղաքի շրջակայքում, տեղամասից մոտ 4.4կմ հեռավորության վրա,
- Անդրկովկասյան կապտաթիթեռ (*Plebejus transcaucasicus*) – վտանգված տեսակ, դիտարկվել է Ջրվեժ գյուղի մոտ, տեղամասից մոտ 4.5կմ հեռավորության վրա :
- Դիանա կապտաթիթեռ (*Neolysandra diana* (Miller, 1923)՝ սահմանափակ արեալով հազվագյուտ տեսակ, տարածված է Կոտայքի մարզում՝ Գեղադիր, Ձորաղբյուր գյուղերի շրջակայք, Հատիս լեռ, հայցվող տարածքից համապատասխանաբար 7.2կմ, 2.0կմ և 9.0կմ հեռավորությունների վրա :
- Ներկարար (*Coracias garrulus*) սակավաթիվ, օլիգոտոպային տեսակ է, հանդիպում է կիսաանապատային և լեռնատափաստանային գոտիներում :

ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված, վերը նշված կենդանական տեսակները Հարավային տեղամասի սահմաններում չեն դիտարկվել:

Ինչպես հետևում է ներկայացված տեղեկատվությունից թե բույսերի, թե կենդանիների կարմիր գրքերում գրանցված տեսակների աճելա- և ապրելավայրերը գտնվում են Հարավային տեղամասի տարածքից զգալի հեռավորությունների վրա :

4.10 Անտառային ռեսուրսներ

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասում, հարակից Մայակովսկի, Բալահովիտ և Գետարգել բնակավայրերում անտառային ֆոնդի հողեր, անտառապատ տարածքներ հաշվառված չեն :

Հետևաբար, նախատեսվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները անտառային ռեսուրսների վրա որևէ ազդեցություն չեն ունենալու :

4.11 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

Բալախովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի շրջանում բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ (արգելոց, ազգային պարկ, արգելավայր և այլն), որտեղ իրականացվում է վտանգված էկոհամակարգերի պահպանություն, չկան: Ամենամոտ գտնվող «Էրեբունի» պետական արգելոցի և Հարավային տեղամասի միջև հեռավորությունը կազմում է ավելի քան 8կմ :

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներից են նաև բնության հուշարձանները : ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N 967-Ն որոշմամբ հաստատվել է ՀՀ տարածքի բնության հուշարձանների ցանկը: Համաձայն նշված փաստաթղթի, ՀՀ Կոտայքի մարզում գտնվում են բնության հետևյալ հուշարձանները.

Աղյուսակ 9.

Հ/Հ	Բնության հուշարձանը	Գտնվելու վայրը
1	2	3
1.	«Անանուն» խզվածքներ	Եղվարդ ավանից հվ, ավազահանքի մոտ
2.	Թագավորանիստ խարամային կոնի պեմզաների և խարամների կոնտակտ	Եղվարդ քաղաքից 3.5 կմ դեպի հարավ
3.	«Թագավորանիստ» խարամային կոն	Եղվարդ ավանից 3 կմ հվ, Աշտարակ տանող խճուղու ձախ կողմում
4.	«Պեռլիտե փիղ» քարե քանդակ	Չարենցավան քաղաքից 2 կմ հվ, քարահանքի մոտ
5.	«Անանուն» բյուրեղային թերթաքարերի ու վերին կավճի կրաքարերի կոնտակտ	Բջնի գյուղի արևմտյան ծայրամասում
6.	«Օակ քար» բնական թունել	Բջնի գյուղի մատույցներում, Հրազդան գետի ձախ ափին
7.	«Բազալտե երգեհոն» սյունաձև բազալտներ	Գառնի գյուղից մոտ 1.0 կմ հվ-արլ, Ազատ գետի կիրճում
8.	«Անանուն» քարայր սյունաձև բազալտներում	Գառնի գյուղից մոտ 1,0 կմ հվ-արլ, Ազատ գետի կիրճում
9.	«Անանուն» լանջային էրոզիա	Ազատ գետի աջակողմյան ափերին

1	2	3
10.	«Անանուն» լավային ծալքեր	Գառնի գյուղից մոտ 1.0 կմ հվ-արլ, Ագատ գետի կիրճում
11.	«Անանուն» խորշեր	Գողթ գյուղից մոտ 3.0 կմ հս-արլ
12.	«Հատիս» հրաբուխ	Զովաշեն գյուղից 2.0 կմ արմ
13.	«Ավազան» հրաբխային գմբեթ	Կարենիս գյուղից 1.5 կմ հս-արլ
14.	«Կարենիս» հրաբխային գմբեթ	Կարենիս գյուղից 0.5 կմ հս-արլ
15.	«Անանուն» ապարների բնորոշ մերկացում	Նուռնուս գյուղի և Արգելի ՀԵԿ-ի միջև
16.	«Անանուն» օբսիդիանի ելքեր	Ջրաբեր գյուղից մոտ 1.5 կմ հս-արմ, Երևան-Սևան խճուղու աջ կողմում
17.	«Անանուն» քարե կուտակումներ	Քաղսի գյուղի հվ-արմ եզրին, Հրազդանի կիրճում
18.	«Գութանասար» հրաբուխ	Ֆանտան գյուղից 3 կմ հվ
19.	«Լեռնահովիտ» քարային կուտակումներ	Ֆանտան գյուղից 4-5 կմ հվ-արլ, «Թեզխարաբ» գյուղատեղիի մոտ
20.	Ձորաղբյուրի (Մանգյուսի) բրածո ֆլորա	գյուղ Ձորաղբյուր
21.	«Հաղարտանք» աղբյուր	Հրազդան քաղաքի Վանատուր (Աթարբեկյան) թաղամասի արլ ծայրամասում, 1.5 կմ հս-արմ, ծ.մ-ից 1755 մ բարձրության վրա
22.	«Համով» աղբյուր	Ակունք գյուղի հվ-արմ ծայրամասում, Եկեղեցու մոտ, ծ.մ-ից 1450 մ բարձրության վրա
23.	«Քաղցր» աղբյուր	Արգնի գյուղից 150 մ հվ-արմ, Հրազդան գետի ձախ ափին, ծ.մ-ից 1300 մ բարձրության վրա
24.	«Ձորի» աղբյուր	Գողթ գյուղից 0.3 կմ հս-արլ, Գողթ գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1580 մ բարձրության վրա
25.	«Ավազան» աղբյուր	Կաթնաղբյուր գյուղից 0.3 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 1450 մ բարձրության վրա
26.	«Սագերի» լիճ	Գեղարդ գյուղից մոտ 4 կմ հս
27.	«Վիշապա» լիճ	Գեղարդ գյուղից մոտ 4 կմ արլ
28.	«Բազմալիճք» լիճ	Սևաբերդ գյուղից մոտ 3 կմ հս
29.	«Լուսնալիճ» լիճ	Սևաբերդ գյուղից մոտ 7 կմ հս-արլ
30.	«Ողջաբերդ» բնապատմական համալիր	Ողջաբերդ գյուղի հս-արլ մասում
31.	«Ռելիկտային կրկես Քյորոլլի լեռան մոտ»	Արտավազ գյուղի մոտ
32.	«Ալպյան գորգ»	Մեղրաձոր-Ֆիոլետովո գրունտային ճանապարհի ամենաբարձր մասում
33.	«Թանթրվենի Տիգրանի»	Արգնի առողջարանի մոտ, Հրազդան գետի ափին, ծ.մ-ից 1350 մ բարձրության վրա

Ինչպես հետևում է ներկայացված տեղեկատվությունից, Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասում, հարակից Մայակովսկի, Բալահովիտ և Գետարգել բնակավայրերում բնության հուշարձաններ հաշվառված չեն: Բնության մոտակա հուշարձաններն են Ձորաղբյուրի բրածո ֆլորան և Հատիս հրաբուխը, որոնք գտնվում են երևակման տարածքից տարածքից մոտ 2կմ և 9կմ հեռավորությունների վրա:

4.12. Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձաններ

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքով՝ գնահատման և փորձաքննության գործընթացում դիտարկվող օբյեկտների թվին են պատկանում պատմության և մշակույթի հուշարձանները:

ՀՀ Կոտայքի մարզի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2003 թվականի դեկտեմբերի 24-ի թիվ 1793-Ն և 2007 թվականի մարտի 15-ի թիվ 385-Ն որոշումներով:

Մայակովսկի բնակավայրի տարածքում նշված են պատմության և մշակույթի հետևյալ հուշարձաններ:

Աղյուսակ 10.

Հ/Հ	Անվանումը	Ժամանակը	Գտնվելու վայրը
1.	Ամրոց	ք.ա. 2 հազ.	գյուղից արևելյան եզրին
2.	Դամբարանադաշտ	ք.ա. 2 հազ.	ամրոցի արևմտյան մասում
3.	Ամրոց	ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2.5-3կմ հարավ
4.	Դամբարանադաշտ	ք.ա. 2-1 հազ.	
5.	Գերեզմանոց	14-15դդ.	գյուղի հյուսիսային մասում
6.	Գերեզմանոց	17-20դդ.	գյուղի մեջ
7.	Խաչքար	1204թ.	գյուղից 1կմ հարավ-արևմուտք

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող Հարավային տեղամասի և Մայակովսկի բնակավայրի պատմական, մշակութային հողերի միջև հեռավորությունը կազմում է նվազագույնը 1.6կմ:

Հետևաբար, տեղամասում ծրագրավորվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները չեն կարող բացասաբար անդրադառնալ պատմամշակութային հուշարձանի իրավիճակի վրա:

4.13 Ազդակիր համայնքը

Հարավային տեղամասի տարածքը ներառված է Աբովյան խոշորացված համայնքի Մայակովսկի բնակավայրի վարչական տարածքում:

Ազդակիր բնակավայրի բնակչության և սոցիալական կազմի վերաբերյալ տվյալները ամփոփված են աղյուսակ 11-12-ում:

Աղյուսակ 11.

Հ/Հ	Ցուցանիշները	Մարդ
1.	Բնակչության թվաքանակը, մարդ	2235
2.	Տնային տնտեսությունների թվաքանակը	467
2.1	այդ թվում՝ ժամանակավոր կացարաններում /վազոն, տնակ/ բնակվող	2
2.2	Կիսակառույց տներում բնակվող	10
3.	Ընտանեկան, սոցիալական նպաստ ստացող ընտանիքների քանակը	28

Աղյուսակ 12.

Հ/Հ	Ցուցանիշների անվանում	Չափի մ.	Քանակը	Իգական	Արական
1	2	3	4	5	6
1.	Բնակչության թիվը, այդ թվում՝	մարդ	2235	1103	1132
1.1	0-6 տարեկան	մարդ	184	88	96
1.2	7-17 տարեկան	մարդ	323	151	172
1.3	18-63 տարեկան	մարդ	1417	688	729
1.4	63 տարեկանից բարձր	մարդ	311	135	176
2.	Կենսաթոշակառուներ	մարդ	320	180	140
3.	Փախստականներ	մարդ	18	12	6
4.	Հաշմանդամներ	մարդ	27	5	22
5.	Միակողմանի ծնողազուրկ երեխաներ	մարդ	1	0	1
6.	Երկկողմանի ծնողազուրկ երեխաներ	մարդ	0	0	0
7.	Միասնական սոցիալական ծառայության Աբովյանի տարածքային կենտրոնում հաշվառված ընտանիքների թիվը	ընտանիք	36	x	x
8.	Ընտանեկան նպաստ ստացող ընտանիքների թիվը	ընտանիք	23	x	x
9.	Սոցիալական նպաստ ստացող ընտանիքների թիվը	ընտանիք	8	x	x

1	2	3	4	5	6
10.	Արցախյան 44 օրյա պատերազմի զոհեր	ընտանիք	18	x	18
11.	Աշխատանքային տարիքի բնակչության թիվը	մարդ	1473	713	760

Բնակչությունը զբաղվում է անասնապահությամբ, ծխախոտագործությամբ, պտղաբուծությամբ և բանջարա-բոստանային կուլտուրաների մշակությամբ:

Գյուղում գործում է մեկ մանկապարտեզ, 2 հիմնական դպրոց:

Բնակիչների առողջապահական բնագավառի սպասարկումը կատարվում է «Մայակովսկու առողջության առաջնային պահպանման կենտրոն» ՊՈԱԿ կողմից (6 ընդհանուր աշխատակից, 4 բուժաաշխատակից):

Բնակավայրի վարչական սահմաններում ներառված է 567.26 հեկտար հողամաս, որից՝ գյուղատնտեսական նշանակության՝ 283.48 հեկտար, բնակավայրերի հողերի՝ 23.17 հեկտար, արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման և այլ արտադրական նշանակության օբյեկտների՝ 19.78 հեկտար, էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի և կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտների՝ 2.75 հեկտար, հատուկ պահպանվող տարածքների՝ 1.21 հեկտար, ջրային հողերի՝ 0.04 հեկտար:

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տարածքը ներկայացված է համայնքային սեփականություն հանդիսացող գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության հողերով՝ այլ հողերով:

Բազալտների երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների բնույթը և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության հաշվետվությունը ներկայացվել են համայնքի բնակիչներին: Նախատեսվող գործունեության վերաբերյալ համայնքը տրամադրել է դրական կարծիք:

5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ

5.1. Ազդեցությունը մթնոլորտային օդի վրա

Մթնոլորտային օդի վրա նախատեսվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ազդեցությունը լինելու է նվազագույն:

Համաձայն Կառավարության 2024 թվականի հունվարի 4-ի N32-Ն որոշման՝ տեղանքում մթնոլորտային օդի ֆոնային աղտոտվածության վերաբերյալ տեղեկատվությունն ստացվում է Հայաստանի Հանրապետության շրջակա միջավայրի նախարարության կայքից: Եթե տվյալ բնակելի տարածքի համար համապատասխան տեղեկատվությունը ֆոնային աղտոտվածության վերաբերյալ բացակայում է, ապա 10000 մարդուց պակաս բնակելի տարածքների համար (որին վերագրվում է և ազդակիր Մայակովսկի բնակավայրը) ֆոնային աղտոտվածության խտություններն ամենատարածված աղտոտող նյութերի համար ընդունվում են՝ ծծմբի երկօքսիդի համար՝ 0.006մգ/մ³, ազոտի օքսիդների համար՝ 0.023 մգ/մ³, ածխածնի օքսիդի համար՝ 0.8մգ/մ³, չտարբերակված անօրգանական փոշու համար՝ 0.071մգ/մ³:

Հայցվող տարածքում մթնոլորտ վնասակար արտանետումների աղբյուրներն են հորատումը, փորձնական բացահանքերի անցումը և ճանապարհներով աշխատանքները սպասարկող մեքենայի տեղաշարժը:

Աշխատանքների ընթացքում արտանետումների կողմնորոշիչ քանակները ներկայացված են աղյուսակ 13-ում:

Աղյուսակ 13.

Հ/Հ	Վնասակար նյութի անվանումը	Ընդամենը
1	Ածխածնի օքսիդ (CO)	2.3գ/վրկ
2	Ածխաջրածին	0.65գ/վրկ
3	Ազոտի երկօքսիդ	0.70գ/վրկ
4	Փոշի	0.2գ/վրկ
5	Ծծմբի երկօքսիդ	0.003գ/վրկ

5.2. Ազդեցությունը ջրային ռեսուրսների վրա

Ջրային ռեսուրսների աղտոտում տեղի չի ունենա, քանի որ Հարավային տեղամասի տարածքում մակերևութային և գրունտային ջրերը բացակայում են: Տեղամասի տարածքը թափվող մթնոլորտային տեղումները ներ են ծծվում բազալտների հաստվածքի ճաքերի և ծակոտիների միջով և հեռանում է ինքնահոս կերպով:

Նախնական տվյալներով, երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների համար անհրաժեշտ տեխնիկական ջրի օրական ծավալը կկազմի մոտ 4.3մ³: Տեխնիկական ջուրը անհրաժեշտ է լինելու հորատման հրապարակները, փորձնական բացահանքերի տարածքը և մոտեցնող ճանապարհները փոշենստեցման նպատակով ջրելու համար:

Տեխնիկական, կենցաղային նպատակներով անհրաժեշտ և խմելու ջուրը նախատեսվում է ստանալ «Վեոլիա ջուր» ՓԲԸ-ից պայմանագրային հիմունքներով:

Կենցաղային կեղտաջրերը կուտակվելու են անթափանց բետոնային լցարանում, որտեղից աշխատանքների ավարտից հետո տեղափոխվում են սահմանված կարգով:

5.3. Ազդեցությունը հողային ռեսուրսների վրա

Հողային ռեսուրսների վրա հնարավոր է երկու տեսակի ազդեցությունը, ինչի նկարագիրը ներկայացվում է ստոն.

- Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում հողաբուսական շերտը խախտվելու է հորատման հրապարակների ($21 \times 24 \text{մ}^2 = 504 \text{մ}^2$) և փորձնական բացահանքերի ($2 \times 30 \text{մ}^2 = 60 \text{մ}^2$) տարածքում: 0.5մ միջին հզորությամբ և ընդհանուր մոտ 282մ³ ծավալով (252մ³ հորատման հարթակներից և 30մ³ փորձնական բացահանքերի տարածքից) բազալտի բեկորներով հողաբուսական շերտը նախապես հեռացվելու է կուտակվելու է փորվածքների անմիջական հարևանությամբ և այնհույսով օգտագործվելու է ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների ժամանակ:

- աղտոտում նավթամթերքներով մեքենաների տեղաշարժման ժամանակ:

5.4. Ազդեցություն կենսաբազմազանության վրա

Հարավային տեղամասի սահմաններում երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների արդյունքում կարճաժամկետ կտրվածքով խախտվելու է տափաստանային տարախոտահացահատիկային տեսակներով ներկայացված բուսածածկը մոտ 564մ² տարածքում (504մ² հորատման հարթակներ, 60մ² փորձնական բացահանքեր):

Տեղի կունենա կենդանիների՝ հիմնականում, կրծողների և թռչունների միգրացիա Հարավային տեղամասի տարածքից, քանի որ գործարկվող սարքավորումների աղմուկը, թրթռումները և անձնակազմը հանդիսանալու են անհանգստացնող գործոններ:

Տեղամասի տարածքում ՀՀ բույսերի և կենդանիների կարմիր գրքերում գրանցված տեսակներ, անտառային զանգվածներ չեն արձանագրվել:

Բալահովիտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքը չի հանդիսանում բնության հատուկ պահպանվող տարածք, այստեղ հաշվառված չեն բնության հուշարձաններ:

Հետևաբար, պահպանվող էկահամակարգերի և անտառային ռեսուրսների վրա որևէ ազդեցության աշխատանքների արդյունքում չի դրսևորվելու:

5.5. Աղմուկ և թրթռումներ

Ծրագրավորվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների անբարենպաստ ներգործություն ունեցող գործոններից մեկը առաջացող աղմուկն է: Հատկապես կարևորվում է աղմուկի մակարդակի ուսումնասիրությունն ու գնահատումը մոտակա բնակավայրի տարածքում:

Ըստ գործող նորմատիվ պահանջների, աղմուկի թույլատրելի մակարդակը բնակելի գոտում կազմում է 45 դԲԱ: Աղմուկի ազդեցությունը ազդակիր Մայակովսկի բնակավայրում գնահատելու նպատակով կատարվել են հետևյալ հաշվարկները:

Հարավային տեղամասի տարածքում աղմուկի առաջացման աղբյուրը աշխատանքները սպասարկող բեռնատար մեքենայի տեղաշարժն է, փորձնական արդյունահանման և հորատման հաստոցի աշխատանքը:

Երևակման տարածքում գումարային հաշվարկային ձայնային բնութագիրը՝ LAէկվ ընդունված է 85դԲԱ:

Աղմուկի մակարդակը աղմուկից պաշտպանող տարածքի հաշվարկային կետում որոշվում է՝

$LA_{տար} = La_{էկվ} - \Delta LA_{հեռ} - \Delta LA_{էկր} - \Delta LA_{կանաչ}$ բանաձևով, որտեղ՝

LAէկվ - աղմուկի աղբյուրի ձայնային բնութագիրը, LAէկվ=85դԲԱ,

$\Delta LA_{հեռ}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը հաշվարկային կետի և աղմուկի աղբյուրի միջև հեռավորությունից կախված, $\Delta LA_{հեռ}$ կազմում է 25դԲԱ,

$\Delta LA_{էկր}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը էկրանով, $\Delta LA_{էկր}$ =10դԲԱ,

$\Delta LA_{կանաչ}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը կանաչ գոտիով, $\Delta LA_{կանաչ}$ =10դԲԱ:

Աղմուկի մակարդակը Մայակովսկի բնակավայրի մոտ կկազմի՝

$La_{տար} = La_{էկվ} - \Delta La_{հեռ} - \Delta La_{էկր} - \Delta La_{կանաչ} = 85 - 25 - 10 - 10 = 40 \text{ դԲԱ (նորման 45 դԲԱ):}$

Գիշերային ժամերին երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ տեղամասի սահմաններում չեն կատարվելու:

Բալահովիտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքում հորատման հաստոցի աշխատանքից ձևավորվում է մոտ 105 դԲ տեղային թրթռում: Բուլդոզեր-էքսկավատոր լեռնատրանսպորտային համակարգի աշխատանքից ձևավորվող 1-ին կարգի ընդհանուր թրթռման արագացումը կկազմի 112 դԲա:

5.6. Ընդերքօգտագործման թափոններ

Հարավային տեղամասում մակաբացման շերտը ներկայացված է լեռնաշագանակագույն հողերով (բազալտի տարաչափ կտորների, բեկորների պարունակությամբ): Հողերը ընդերքօգտագործման թափոններ չեն հանդիսանում, քանի որ համաձայն ՀՀ հողային օրենսգրքի և ՀՀ կառավարության 08.09.2011թ.-ի թիվ 1396-Ն որոշման.

- հողերի բերրի շերտը օգտագործվում է հողերի բարելավման, կանաչապատման, ռեկուլտիվացման նպատակներով,
- հողերի պահպանության նպատակով՝ հողերի խախտման հետ կապված աշխատանքներ կատարելիս հողի բերրի շերտի հանվում և պահպանվում է,
- բերրի շերտը հանելու, պահեստավորելու և պահպանելու ընթացքում ձեռնարկվում են միջոցներ, որոնք բացառում են դրա որակական հատկանիշների վատթարացումը:

Հարավային տեղամասի տարածքում երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների արդյունքում առաջացող ընդերքօգտագործման թափոններն են փորձնական արդյունահանման ժամանակ գոյացող փուշտա շերտի ջարդոտված, հողմահարված բազալտները (մոտավորապես 90մ³, 45մ³ յուրաքանչյուր փորձնական բացահանքի տարածքում):

Համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թվականի հոկտեմբերի 26-ի N342-Ն և 2015 թվականի օգոստոսի 20-ի N244-Ն հրամանների՝ բաց եղանակով օգտակար հանածոների արդյունահանումից առաջացած մակաբացման ապարները հաշվառվել են 34000100 01 00 0 ծածկագրով (Ժայռային մակաբացման ապարներ՝ 34000110 01 99 5, փխրուն մակաբացման ապարներ՝ 34000120 01 99 5): Դրանք վերագրվել են

վտանգավորության 5-րդ դասին, այսինքն՝ ոչ վտանգավոր ընդերքօգտագործման թափոններ են:

Ընդերքօգտագործման թափոնները կարճաժամկետ կտրվածքով կուտակվելու են փորձնական բացահանքերի հատակում, այնուհետև ամբողջությամբ օգտագործվելու են ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների ժամանակ:

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ժամանակ առաջանում են մի շարք արտադրական թափոններ, այդ թվում.

- Հորատման թագիկների ջարդոն, թափոններ: Այս թափոնները վերագրվել են «Չտեսակավորված պողպատ պարունակող թափոններ (այդ թվում՝ պողպատի փոշի)» տեսակին: Ծածկագիրը՝ 3512011101004: Կազմը՝ Fe, Fe₂O₃, C, Pb: Քանակը՝ մոտ 100կգ: Հորատման աշխատանքները կատարվելու են մասնագիտացված ընկերության կողմից, որն էլ պարտավոր է հավաքել մաշված հորատման թագիկները և տեղափոխել վերամշակման համապատասխան վայր : «Կարծրաքար» ՍՊ ընկերությունը այս տեսակի թափոնների կառավարման աշխատանքների չի կատարելու :

- Ներքին այրման շարժիչներով աշխատող մեքենաների նորոգման-շահագործման աշխատանքների ժամանակ առաջանալու են բանեցված շարժիչների յուղեր: Ծածկագիրը՝ 54100201 02 03 3: Կազմը՝ յուղ 94.6%, մեխանիկական խառնուկներ 2.1%, ջուր 3.2%: Թունավոր է, էկոթունավոր, դյուրավառ, կոռոզիոն ակտիվության տեսակետից ոչ ակտիվ, ռեակցիոնունակ չէ: Գտնվում է հեղուկ ագրեգատային վիճակում, խտությունը՝ մոտ 910կգ/մ³:

Քանի որ մեքենաների տեխնիկական սպասարկումը (անհրաժեշտության դեպքում) նախատեսվում է կատարել հարակից բնակավայրերի տարածքում գործող մասնագիտացված կազմակերպություններում, ապա «Կարծրաքար» ՍՊԸ այս տեսակի թափոնների կառավարման աշխատանքներ չի կատարվելու :

- Առաջանալու է նաև 0.5տ չտեսակավորված կենցաղային աղբ, որը պատկանում է վտանգավորության 4-րդ դասին, ծածկագիր՝ 9120040001004: Կազմը՝ ապակի, փայտ, թուղթ, կտոր, սննդի մնացորդներ, պոլիմերներ: Հրդեհապայթյունավտանգ չէ, կոռոզիոն ակտիվության տեսակետից պասիվ է, ռեակցիոնունակ չէ:

Կենցաղային թափոնը փոխադրվելու է մոտակա աղբավայր, աղբահանության նպատակով կնքվելու է համապատասխան պայմանագիր, վճարումը կատարվելու է ըստ

պայմանագրի և «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի պահանջներին համապատասխան:

5.7. Պատմամշակութային միջավայր

Մայակովսկի բնակավայրի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանները գտնվում են հայցվող Հարավային տեղամասի տարածքից նվազագույնը 1.6կմ հեռավորության վրա, հետևաբար դրանց վրա որևիցե ազդեցություն դրսևորվել չի կարող:

5.8. Անտառային ռեսուրսներ

Անտառային զանգվածներ Հարավային տեղամասի տարածքում, հարակից շրջանում չկան: Հետևաբար, անտառային ռեսուրսների/անտառապատ տարածքների վրա որևէ ազդեցություն երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների արդյունքում չի դրսևորվելու:

5.9. Սոցիալ-տնտեսական ազդեցություն

Մայակովսկի բնակավայրի հետ ձեռք է բերվել պայմանավորվածություն «Կարծրաքար» ՍՊԸ ընկերության կողմից տարեկան 350.0հազ.դրամ չափով ֆինանսական աջակցություն, ինչպես նաև տեխնիկայի տրամադրման հարցում:

5.10 Սանիտարական-պաշտպանիչ գոտի.

ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2024 թվականի փետրվարի 1-ի N 06-Ն հրամանով հաստատված ՀՀՇՆ 31-04.01-2024 «Արտադրական և հասարակական նշանակության շենքերի ու շինությունների սանիտարապաշտպանական գոտիներ և սանիտարական դասակարգում» ՀՀ շինարարական նորմերով երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների համար սանիտարական-պաշտպանիչ գոտու սահմանում նախատեսված չէ:

6. ՄԱՐԴՈՒ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ, ՌԻՍԿԵՐԸ

Բալահովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքը գտնվում է Աբովյան խոշորացված համայնքի Մայակովսկի բնակավայրի վարչական սահմաններում:

Հայցվող տեղամասի Բլոկ-1 հատվածը գտնվում է Մայակովսկի գյուղի բնակելի տարածքներից մոտ 2.1կմ, Բլոկ-2 հատվածը՝ մոտ 2.4կմ հեռավորությունների վրա:

Երևան-Սևան-Իջևան-Ադրբեջանի սահման Մ-4 միջպետական նշանակության ավտոճանապարհը անցնում է Հարավային տեղամասից մոտ 3.2կմ, իսկ Մ-15 Մասիս-Բակահովիտ ավտոճանապարհը՝ մոտ 0.7կմ, S-6-42 Մայակովսկի-Ձորաղբյուր-Հ-3 տեղական նշանակության ավտոճանապարհը՝ մոտ 1.37կմ հեռավորությունների վրա:

Մոտ 3.0կմ հեռավորության վրա է գտնվում Հարավկովկասյան երկաթուղու Երևան-Սևան (Վարդենիս) երկաթուղային գիծը:

Աշխատանքների ընթացքում առաջացող փոշու, ծխագազերի արտանետումները և աղմուկի մակարդակը գտնվում են թույլատրելի սահմաններում, արտադրական արտահոսքեր, վտանգավոր թափոններ տեղամասի տարածքում չեն առաջանալու, հետևաբար բազալտների երկրաբանական ուսումնասիրության արդյունքում գյուղի բնակչության առողջության վրա ազդեցությունների դրսևորում չի նախատեսվում:

Տեղամասի տարածքում աշխատողների առողջության վրա ազդեցությունները կապված են լինելու հետևյալ գործոնների հետ.

1. Շնչառական խնդիրներ, որոնք պայմանավորված են հետախուզական աշխատանքների և ավտոտրանսպորտի տեղաշարժի ժամանակ առաջացող փոշու արտանետումներով;
2. Լսողական խնդիրներ, որոնք պայմանավորված են հորատման հաստոցի, էքսկավատոր-բուլդոզեր-բեռնատար լեռնատրանսպորտային համակարգի աշխատանքի ժամանակ առաջացող ձայնային ազդեցություններով:
3. Թրթռումներ, որոնք պայմանավորված են հորատող հաստոցի, էքսկավատոր-բուլդոզեր-բեռնատար լեռնատրանսպորտային համակարգի աշխատանքային ռեժիմով:

Աշխատակիցների առողջության համար ռիսկերը բացառելու/չեզոքացնելու նպատակով նախատեսվում է տարածքի ջրցանում/խոնավեցում, ինչի նպատակն է կրճատել փոշու արտանետումները: Միաժամանակ, տեղամասի տարածքում շաբաթական մեկ անգամ կատարվելու է մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաների մոնիթորինգ, ինչը թույլ կտա հսկել իրականացվող գործունեության համապատասխանությունը նորմատիվային փաստաթղթերին:

Ձայնային ազդեցությունը անձնակազմի առողջության վրա նվազեցնելու համար աշխատակիցները կրելու են ձայնամեկուսիչ ականջակալեր: Տեղամասի տարածքում պարբերաբար կատարվելու է նաև ձայնի մակարդակի մոնիթորինգ:

Աշխատանքների ընթացքում թրթռումների մակարդակը կարգավորելու նպատակով ընկերության կողմից նախատեսվում են հետևյալ միջոցառումները՝

- 1) տրանսպորտային միջոցների վարորդի նստատեղի համապատասխանեցում գործող նորմերին,
- 2) մեքենայի տեխնիկական զննման պարբերական իրականացում,
- 3) մեքենայի տեղաշարժի արագության համապատասխանեցում ճանապարհային պայմաններին,
- 4) մեքենայի վարման ընթացքում կտրուկ գործողությունների /կտրուկ արագացում, արգելակում/ բացառում,
- 5) երթևեկության ուղեծրի մաքրում խոշոր քարերից, բեկորներից,
- 6) երթևեկության ուղեծրով փոստրակների, խանդակների, առուների լցում և տոփանում,
- 7) վարորդի կողմից վիբրացիոն բեռնվածության կարգավորում՝ արագության, փոխանցումատուփի աշխատանքի ձևաչափի, աշխատանքային գրաֆիկ:

Տեղամասում տեղադրվելու է վագոն-տնակ, որտեղ կազմակերպվելու է աշխատակիցների հանգստի և սնունդ ընդունելու համար բոլոր անհրաժեշտ պայմանները:

Վագոն-տնակը կահավորվելու են անհատական պահարաններով՝ ըստ աշխատակիցների քանակի:

Կազմակերպվելու է լվացարան, որը մշտապես ապահովված է լինելու անհրաժեշտ սանիտարահիգիենիկ պարագաներով, ջրով: Կազմակերպվելու է հորային տիպի 1-աչքանի արտաթնոց:

7. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆԸ

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա վնասակար ազդեցության մեղմացման/վերացման նպատակով նախատեսվում են հետևյալ բնապահպանական միջոցառումները.

- Վառելիքի հիմնական լիցքավորման և քսայուղերի փոխարինման աշխատանքները կատարվելու են հարակից բնակավայրերի լիցքավորման կայաններում, որտեղ առկա են համապատասխան պայմաններ:
- Մեքենաների տեխնիկական սպասարկումը կատարվելու է հարակից բնակավայրերի համապատասխան ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններում, որտեղ առկա են անհրաժեշտ պայմաններ:
- Նավթամթերքների, նավթամթերք պարունակող մնացորդների պահեստավորում և պահում Հարավային տեղամասի տարածքում չի կատարվելու:
- Դիզելային վառելիքով աշխատող բեռնատար մեքենան պետք է կահավորված լինի սարքին վիճակում գտնվող հակամրային գոտիչով կամ կատալիտիկ չեզոքացուցիչով :
- Փոշենստեցման նպատակով մոտեցնող ճանապարհների, հորատման հարթակների և փորձնական բացահանքերի տարածքի ջրում տարվա չոր և շոգ եղանակներին :
- Կեղտաջրերի հավաքում հորատի պ բետոնապատ անջրաթափանց զուգարանում, որը աշխատանքների ավարտից հետո դատարկում են հատուկ ծառայության ուժերով, իսկ արտաքնոցի հորը լցվում է քարերով:
- Կենցաղային աղբի համաքում հատուկ անթափանց տարողություններում, աղբահանության պայմանագրի կնքում տարածաշրջանում գործող օպերատորի հետ, աղբահանության վճարի հաշվարկում և վճարում:
- Մաշված հորատման թագիկները հեռացվելու են տեղամասի տարածքից հորատման աշխատանքները իրականացնող մասնագիտացված ընկերության կողմից, դա հանդիսանում է հորատման գործընթացի բաղկացուցիչ մաս :
- Օգտագործվող տեխնիկական միջոցների շարժիչների կարգավորում՝ աղմուկի նվազեցման, շրջանի կենդանական աշխարհի վրա բացասական ազդեցության բացառման նպատակով:
- Հորատման հրապարակների և փորձնական բացահանքերի անցման ժամանակ 0.5մ հզորությամբ քարքարոտ շագանակագույն հողերի հեռացում և կուտակում կարճաժամկետ կտրվածքով փորվածքների անմիջական հարևանությամբ :

- Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքներ հորատման հրապարակների, փորձնական բացահանքերի տարածքում : Ռեկուլտիվացիայի ենթակա ընդհանուր մակերեսը կկազմի 564մ² (504մ² հորատման հարթակներ և 60մ² երկու փորձնական բացահանք): Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների ժամանակ յուրաքանչյուր փորձնական բացահանքի տարածք նախ լցվում են թարմ բազալտների հաստվածքը ծածկող փուշտա շերտի ջարդոտված, ճեղքավորված բազալտները 44.95մ³ ծավալով (փուշտա շերտի ծավալը 45մ³ է, մոտ 0.05մ³-ը վերցվելու է որպես նմուշ հողմահարված բազալտների ֆիզիկամեխանիկական փորձարկման համար), այնուհետև փոխվում է 0.15մ³ ծավալով քարքարոտ շագանակագույն հողերի զանգվածը : Հորատման հարթակների տարածք հետ է հրվում և հարթեցվում է 252մ³ քարքարոտ լեռնաշագանակագույն հողերի զանգվածը: Հարթեցման աշխատանքներից հետո հորատման հարթակների և փորձնական բացահանքերի տարածքում կատարվում է հողերի պարարտացում բնական տորֆով և ցեոլիտային հիմքի վրա պատրաստված պարարտանյութերով: Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների եզրափակիչ փուլում կատարվելու է հացահատիկային-տարախոտային բույսերի (փետրախոտ, շյուղախոտ, բարակոտնուկ, սիզախոտ, օշինդր, ուրց) սերմերի ցանք :

Ռեկուլտիվացիոն ծախսերի հաշվարկը ներկայացված է աղյուսակ 14-ում:

Աղյուսակ 14.

Հ/Հ	Աշխատանքների և ծախսերի անվանումը	Չափման միավորը	Արժեքը
1	2	3	4
1.	Փուշտա շերտի բազալտների հետլցնում փորձնական բացահանքերի տարածք	հազ.դրամ	45.0
2.	Քարքարոտ շագանակագույն հողերի հետլցնում փորձնական բացահանքերի և հորատման հարթակների տարածք, հարթեցում, փխրեցում	«___»	150.0
3.	Պարարտացում	«___»	100.0
4.	Սերմերի ձեռք բերում	«___»	50.0
5.	Աշխատավարձ ռեկուլտիվացիայի լեռնատեխնիկական փուլի աշխատանքների համար	«___»	75.0
6.	Նյութեր /բահեր, դույլ, ձեռնոցներ/ ռեկուլտիվացիայի լեռնատեխնիկական փուլի աշխատանքների համար	«___»	42.0
7.	Աշխատավարձ ռեկուլտիվացիայի կենսաբանական փուլի համար	«___»	95.0
	Ընդամենը	«___»	557.0
8.	ԱԱՀ	«___»	114.4
9.	Չնախատեսված ծախսեր	«___»	55.7
	Ընդամենը	«___»	724.1

- Երկրաբանական քարտեզագրման, երթուղիների կատարման ժամանակ տարածքի դիտարկում թռչունների բների հայտնաբերման նպատակով : Առկայության դեպքում, դրանց տեղափոխում աշխատանքների տարածքից դուրս :

- Երթուղիների ընթացքում երկրաբանի կողմից ձեռնափայտով կամ երկրաբանական մուրճով կատարվելու են հարվածներ տեղամասի մակերևույթին, ինչը ստեղծելու է հարվածային ալիքներ և դառնալու է անհանգստության և տարածքը լքելու պատճառ սողունների համար : Այս միջոցառումը թույլ կտա բացառել մարդ-կենդանի հանդիպումից :

- Աշխատանքներին մասնակցող մասնագետների իրազեկում տարածաշրջանում հայտնի ՀՀ բույսերի և ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված տեսակների վերաբերյալ :

- Տեղամասի տարածքում խոզանների, բուսական մնացորդներով ու չորացած բուսականությամբ տարածքների այրման բացառում:

- Բնական միջավայրում արտադրության կամ սպառման կամ տերևաթափից առաջացած թափոններն այրման բացառում:

- ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ.-ի թիվ 781-Ն որոշմամբ սահմանված դեպքերում՝ ըստ կիրառելիության, բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության միջոցառումների իրականացում:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության ներկայացնելիս ընկերության կողմից գործունեության հայտում և հետագայում՝ գնահատման հաշվետվության մեջ ներառվում և հետագայում իրականացվում են հողերում առկա օբյեկտների պահպանությանն ուղղված հետևյալ միջոցառումները՝

1) վայրի բուսատեսակների և դրանց պոպուլյացիաների վիճակի ուսումնասիրության (տեսակային կազմ, տարածվածություն, քանակ) իրականացում, որի տվյալները սահմանված կարգով տրամադրվում են բուսական աշխարհի պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում լիազորված պետական մարմնին.

2) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ արգելված թունաքիմիկատների օգտագործման կանխարգելում:

Հողերում Հայաստանի Հանրապետության բույսերի Կարմիր գրքում (այսուհետ՝ կարմիր գիրք) գրանցված տվյալ բուսական տեսակի նոր պոպուլյացիաների հայտնաբերման դեպքում դրանց պահպանության նպատակով նախատեսվում է՝

1) առանձնացնել օգտագործման նպատակով տրամադրված տարածքում պահպանվող գոտիներ, որոնք ունեն տեղական նշանակություն և անհրաժեշտ են կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակների՝ սույն կետում նշված նոր պոպուլյացիաների կենսունակության ապահովման նպատակով.

2) ժամանակավորապես սահմանափակել առանձնացված պահպանվող գոտիներում տնտեսական գործունեության որոշ տեսակներ, եթե դրանք կարող են բերել նշված բուսատեսակների աճելավայրերի վիճակի վատթարացմանն ու պոպուլյացիաների կենսունակության խաթարմանը.

3) սույն կետի 1-ին և 2-րդ ենթակետերում նշված միջոցառումների իրականացման անհնարինության դեպքում կարմիր գրքում, որպես տվյալ բույսի աճելավայր չգրանցված տարածքներից, բույսերի բնական վերարտադրության նպատակով տեղափոխում են տնտեսական գործունեության արդյունքում ոչնչացման սպառնալիքի տակ գտնվող բույսերի առանձնյակները տվյալ տեսակի համար նպաստավոր բնակլիմայական պայմաններ ունեցող որևէ բնության հատուկ պահպանվող տարածք կամ բուսաբանական այգիների տարածք, կամ կարմիր գրքում որպես տվյալ բույսի աճելավայրեր գրանցված որևէ տարածք, իսկ բույսերի սերմերը տրամադրում են համապատասխան մասնագիտացված կազմակերպությանը՝ գենետիկական բանկում պահելու և հետագայում տեսակի վերարտադրությունը կազմակերպելու նպատակով:

- Աղմուկի մակարդակի պարբերական վերահսկում:

- Պատահական գտածոների ընթացակարգի կիրառում՝ հետևյալ միջոցառումների իրականացման միջոցով.

✓ համապատասխան անձնակազմի և պայմանագրով աշխատողների ուսուցում պատահական հնագիտական գտածոների ճանաչման, դրանց հետ վարվելակերպի և արձագանքի ուղղությամբ;

✓ գտածոների ուսումնասիրություն հրավիրված հնագետների կողմից, որպեսզի վերջիններս ուղղորդեն հնագիտական գտածոների ճանաչման և արձագանքման գործընթացը,

✓ արձանագրությունների կազմում պատահական գտածոներին արձագանքելու համար, ներառյալ աշխատանքի ժամանակավոր դադարեցումը գտածոների հայտնաբերման վայրում;

✓ պետական մարմինների ծանուցում,

✓ պատահական գտածոների գնահատման և պեղումների արագացված ընթացակարգերի կիրառում, ազդեցությունների սահմանափակման համար, միաժամանակ նվազեցնելով երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ուշացումները:

Հարավային տեղամասի տարածքում տեղադրվելու է շարժական վագոն-տնակ, աշխատակիցների հանգստի և սննդի ընդունման համար հարմարավետ պայմաններ ստեղծելու նպատակով:

Նախատեսվում է լվացարան, ջրցուղարան չի նախատեսվում, քանի որ բոլոր աշխատակիցները երեկոյան վերադառնում են Մայակովսկի բնակավայրում վարձակալված տուն: Սա նաև թույլ կտա նվազեցնել կենցաղային կեղտաջրերի ծավալը:

Ծրագրավորված բնապահպանական միջոցառումները ներկայացվում են նաև աղյուսակի տեսքով.

Գործողությունը	Հնարավոր ազդեցությունը շրջակա միջավայրի բնական բաղադրիչի վրա	Չեզոքացման միջոցառումը	Արժեքը
1	2	3	4
Հետախուզական փորվածքների անցում, տրանսպորտի տեղաշարժ	Փոշու և ծխագազերի արտանետումներ, մթնոլորտային օդի որակի փոփոխություն	Ջրցան	Տարեկան 70.0հազ.դրամ
		Դիզելային վառելիքով աշխատող բեռնատար մեքենայում սարքին վիճակում գտնվող հակամրային գոնիչի կամ կատալիտիկ չեզոքացուցիչի պարտադիր առկայություն	Լրացուցիչ ծախս չի նախատեսվում
		Մթնոլորտային օդի որակի պարբերական մոնիթորինգ	Տարեկան 120.0հազ.դրամ
	Հողերի խախտում հորատման հարթակների, փորձնական բացահանքերի տարածքում	Հողի շերտ նախնական հեռացում և պահպանում:	120.0հազ.դրամ
		Խախտված տարածքների վերականգնում	724.1հազ.դրամ*
	Երևակման տարածքի հողերի աղտոտում նավթամթերքներով	Տեխնիկայի և ավտոտրանսպորտի լիցքավորումը, յուղերի փոխարինումը, մեքենաների տեխնիկական սպասարկումը կատարվելու է մոտակա բնակավայրերում	Այս հոդվածով ծախսեր չի իրականացնելու
		Հողերի աղտոտվածության պարբերական մոնիթորինգ	Տարեկան 80.0հազ.դրամ
Հետախուզական փորվածքների անցում	Բուսածածկի խախտում հորատման հրապարակների և փորձնական բացահանքերի սահմաններում	Խախտված տարածքների վերականգնում	724.1հազ.դրամ*
		Կենսաբազմազանության մշտադիտարկում, տարեկան մեկ անգամ պարբերականությամբ	Տարեկան 500.0հազ.դրամ
		ՀՀ կառավարության 2014թ. հունիսի 31-ի N781-Ն որոշման պահանջների ապահովում	Տարեկան 75.0հազ.դրամ
	Կենդանիների միգրացիա լանդշաֆտի խախտման և առաջացող	Խախտված տարածքների վերականգնում (լեռնատեխնիկական և կենսաբանական փուլերով)	724.1հազ.դրամ*
		Աղմուկի մակարդակի չափումներ	Տարեկան 100.0հազ.դրամ

	աղմուկի հետևանքով	Թռչունների բների տեղափոխում աշխատանքների տարածքից	Տարեկան 100.0հազ.դրամ
		Սողունների հավաք և տեղափոխում աշխատանքների տարածքից	Տարեկան 100.0հազ.դրամ
		Աշխատակիցների ծանուցում ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում գրացված տեղակների վերաբերյալ	250.0հազ.դրամ (մեկ անգամ, մինչև աշխատանքների սկիզբը)
		Կենդանիների որսի, թակարդների տեղադրման արգելք	Ֆինանսավորում չի պահանջում
Անձնակազմի կենսագործունեության համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծում	Տեղամասի տարածքի աղբոտում կենցաղային թափոններով	Կենցաղային աղբի հավաքում հատուկ պարկերի մեջ և հետագա տեղափոխվում մոտակա աղբահավաք կետեր	Տարեկան 150.0հազ.դրամ
	Տեղամասի տարածքի աղտոտում կենցաղային արտահոսքերով	Հորատիպ բետոնապատ անջրաթափանց զուգարանի շինարարություն	Կատարվելու է նախքան հետախուզական աշխատանքների մեկնարկը, 25.0հազ.դրամ
		Հորատիպ զուգարանի դատարկում հատուկ ծառայության ուժերով	Տարեկան 80.0հազ.դրամ

* նույն գումարն է, որը վճարվում է շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխին ՀՀ կառավարության 21.10.2021թ.-ի N1733-Ն որոշման դրույթներին համապատասխան տեղամասի տարածքում խախտված հողերի վերականգնման համար

**8. ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՑԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻՆ ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ
ՓԱՍՏԱԹՂԹՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ**

ՀՀ կառավարության 2023 թվականի մայիսի 11-ի N 730-Լ որոշմամբ հաստատվել է մինչև 2035 թվականը հանքարդյունաբերության ոլորտի զարգացման ռազմավարությունը: Մշակված և հաստատված ռազմավարության հիմնական նպատակն է ոլորտի կարգավորման ու զարգացման, ընդերքի ռացիոնալ և համալիր օգտագործման, բնապահպանական և առողջապահական ռիսկերի կառավարման ու մեղմման, եկամուտների համաչափ/արդարացի բաշխման մեխանիզմների սահմանումը, որոնք կնպաստեն Հայաստանի տնտեսության երկարաժամկետ զարգացմանը:

Հանքարդյունաբերության ոլորտի զարգացման տեսլականը հիմնված է մի շարք ուղենիշային սկզբունքների վրա, այդ թվում.

1. Հայաստանի Հանրապետության ընդերքում առկա օգտակար հանածոների պաշարները պետք է ծառայեն ներկա և ապագա սերունդներին

Ընդերքում առկա օգտակար հանածոները գրեթե ամբողջությամբ, բացառությամբ ջրի և գետային ավազաններում առկա ավազի, չվերականգնվող են: Հետևաբար կարևոր է, որ առկա պաշարների արդյունավետ օգտագործմանը և ստացվող օգուտների արդարացի բաշխմանը զուգընթաց իրականացվի նոր պաշարների հայտնաբերում: Հարավային տեղամասի տարածքում օգտակար հանառյի պաշարները երկաթանական ուսումնասիրության աշխատանքները նախաձեռնել է «Կարծրաքար» ՍՊ ընկերությունը, աշխատանքները իրականացվելու են ընկերության ֆինանսավորմամբ, ապահովելով ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված բոլոր պահանջները:

2. Հանքարդյունաբերությունը պետք է նպաստի ողջ հանրության բարեկեցությանը:

Ընդերքը շահագործում են ֆինանսապես և տեխնիկապես կարող ընկերությունները, սակայն ընդերքի շահագործումից ստացված օգուտները պետք է հասանելի լինեն ողջ հասարակությանը: Նույն տրաբամաբանությամբ՝ օգտակար հանածոների արդյունահանման գործընթացը չպետք է բեռ դառնա ազդակիր համայնքների համար: «Կարծրաքար» ՍՊ ընկերությունը ծրագրավորվող աշխատանքների ընթացքում նախատեսում է ֆինանսական աջակցություն ազդակիր համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերին: Հանքարդյունահանման

ընթացքում ստեղծվելիք, արդիական սարքավորումների շահագործման, հանքի սպասարկման և մատակարարման հետ կապված նոր աշխատատեղերը կնպաստեն գործազրկության կրճատմանը, արտագաղթի կանխմանը:

3. Հանքարդյունաբերության ոլորտի խնդիրը ոչ միայն բացասական ազդեցությունները մեղմելն է, այլ նաև գուտ դրական ազդեցություններ ձևավորելը:

Ժամանակակից հանքարդյունաբերության ամենաբարձր ստանդարտները պահանջում են ընդհանուր հաշվեկշռում բացասական ազդեցության մեղմման ու դրական ազդեցություն թողնելու միջոցառումների ապահովում, ինչը հնարավոր է իրականացնել գործնականում: «Կարծրաքար» ՍՊ ընկերությունը մշակել և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննությանն է ներկայացնում է բնապահպանական կառավարման համապարփակ պլան, որտեղ դիտարկվում են շրջակա միջավայրի բոլոր բաղադրիչների վրա ազդեցությունների կանխարգելման և չեզոքացման համալիր միջոցառումներ:

Ամփոփելով վերը նշվածը, կարող ենք փաստել, որ «Կարծրաքար» ՍՊ ընկերության կողմից Բալախովիտի բազալտի հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքում ծրագրավորվող ընդերքօգտագործման աշխատանքները իրենց բնույթով համապատասխանում են ՀՀ հանքարդյունաբերության ոլորտի զարգացման ռազմավարության ուղենիշային սկզբունքներին:

9. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ

ԾՐԱԳԻՐԸ

Օգտակար հանածոյի երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում ընկերությունը իրականացնելու է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանն և մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

1. մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ՝ յուրաքանչյուր շաբաթը մեկ անգամ, 24 ժամ տևողությամբ (քարտեզի վրա կետը դրված է պայմանականորեն, մշտադիտարկման կետի տեղադիրքը փոփոխվելու է յուրաքանչյուր շաբաթ՝ կախված մշտադիտարկման պահին աշխատանքների իրականացման վայրից) ;
2. օգտագործված մեքենայական յուղերով ու քսայուղերով տեղամասի տարածքի հնարավոր աղտոտումից խուսափելու նպատակով մշտադիտարկումներ՝ ամսեկան մեկ անգամ (քարտեզի վրա կետը դրված է պայմանականորեն, մշտադիտարկման կետի տեղադիրքը փոփոխվելու է յուրաքանչյուր ամիս՝ կախված մշտադիտարկման պահին աշխատանքների իրականացման վայրից) ;
3. կենսաբազմազանության ուսումնասիրություն, նկարագրում՝ տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն (հստակ դիտարկման կետ նշել հնարավոր չէ, դիտարկումը կատարվելու է տեղամասում և հարակից տարածքներում) ;
4. աղմուկի մակարդակի վերահսկողություն;

Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման և աղտոտվածության ուսումնասիրության նպատակով վերցված նմուշների լաբորատոր հետազոտությունը նախատեսվում է իրականացնել հավատարմագրված, համապատասխան հավաստագրեր ունեցող լաբորատորիաներում:

Ստացված տեղեկատվությունը ներկայացվելու է ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N191-Ն որոշման պահանջներին համաձայն:

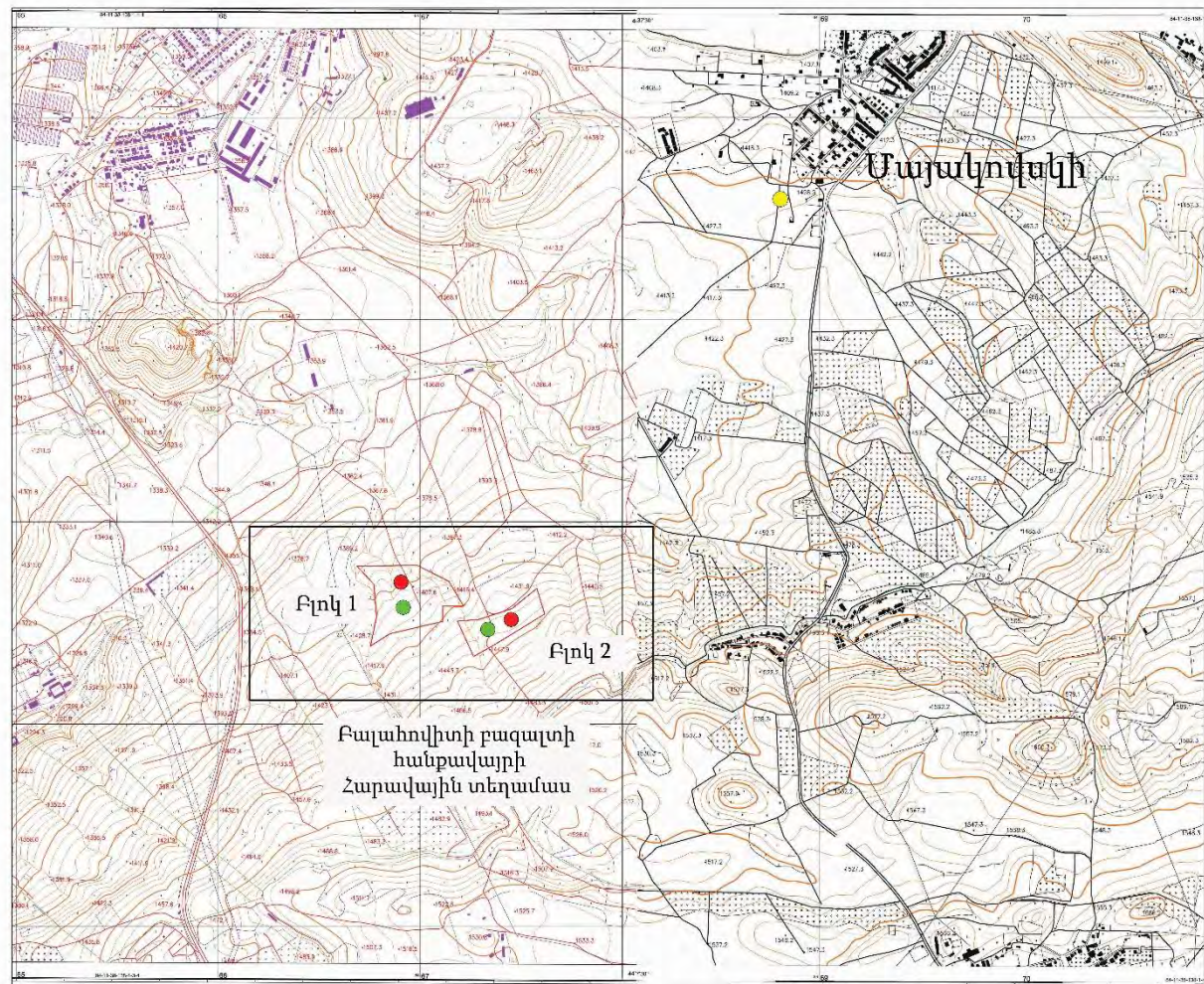
Մշտադիտարկման նպատակով ընկերությունը տարեկան մասնահանելու է 780.0հազ.դրամ:

Մշտադիտարկումների կառուցվածքները ներկայացվում է նաև աղյուսակ 16-ում:

Աղյուսակ 16.

Մշտադիտարկումների օբյեկտը	Ցուցանիշը	Մշտադիտարկումների տեսակը	Նվազագույն հաճախականությունը
1	2	3	4
Մթնոլորտային օդ, տեղամասի տարածք (աշխատանքների իրականացման վայր՝ հորատման հարթակներ, փորձնական բացահանքեր, ճանապարհներ)	Փոշի, ածխածնի օքսիդ, ազոտի օքսիդներ, մուր, ծծմբային անհիդրիդ	Նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն, չափումներ ավտոմատ չափման սարքերով	Շաբաթական մեկ անգամ՝ 24 ժամ տևողությամբ
Հողային ծածկույթ, տեղամասի տարածք (աշխատանքների իրականացման վայր՝ հորատման հարթակներ, փորձնական բացահանքեր, ճանապարհներ)	Նավթամթերքների հետքեր	Նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն	Ամսական մեկ անգամ
Վայրի բնություն, կենսամիջավայր, կարմիր գրքում ընդգրկված, էնդեմիկ տեսակներ. տեղամասի տարածք և հարակից շրջան	Տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն	Հաշվառում, նկարագրություն, քարտեզագրում	Տարեկան մեկ անգամ
Աղմուկի մակարդակ, Մայակովսկի բնակավայրի արվարձաններ	Ձայնային բնութագիր	Չափումներ ավտոմատ սարքերով	Տարեկան մեկ անգամ

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության աղտոտման կանխարգելման մոնիտորինգի կետերի տեղադիրքը ներկայացված է ստորև նկար 15-ում:

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

- Մթնոլորտային օդի մշտադիտարկման կետ
- Հողային ծածկույթի մշտադիտարկման կետ
- Աղմուկի մակարդակի դիտարկման կետ
- Կենսաբազմազանության դիտարկման տարածք

Նկար 15.

10. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ

Արտակարգ իրավիճակների պատրաստ լինելու համար՝ շարժական կապի միջոցների առկայություն հետախուզական աշխատանքներ իրականացնող անձնակազմի մոտ, առաջին բուժօգնության միջոցների առկայություն, անվտանգության կանոնների վերաբերյալ անձնակազմի գիտելիքների ստուգում:

Երևակման տարածքում արտակարգ իրավիճակները կարող են պայմանավորված լինեն հետևյալ գործոններով.

1) Երկրաշարժ՝ հաշվի առնելով, որ Հանրապետության տարածքը գտնվում է սեյսմիկ ակտիվ գոտում; Ըստ ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2020 թվականի դեկտեմբերի 28-ի «Երկրաշարժադիմացկուն շինարարություն. նախագծման նորմեր» N102-Ն հրամանի՝ Հարավային տեղամասի տարածքը գտնվում է 2-րդ սեյսմիկ գոտում, որին բնորոշ է 400սմ/վրկ² կամ 0.4g գրունտի հորիզոնական արագացման մեծություն:

Նախատեսվում է մշակել ուժեղ երկրաշարժերի դեպքում գործողությունների պլան՝ վտանգավոր տարածքներից աշխատակիցների ապահով տարահանումն իրականացնելու նպատակով: Անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ հրահանգավորում իրականացնելու ժամանակ առանձին ներկայացվելու են նաև երկրաշարժերի ժամանակ աշխատակիցների պահվածքի կանոնները, գործողությունների հաջորդականությունը: Աշխատանքները սպասարկող կենցաղային նշանակության վազոն-տնակում նախատեսվում են առաջին օգնության դեղորայքային փաթեթներ:

2) Հրդեհներ՝ կապված մարդածին գործոնների հետ: Հրդեհային անվտանգությունն ապահովելու համար աշխատակիցները տեղեկացվելու են տեխնոլոգիական պրոցեսներում օգտագործվող նյութերի հրդեհավտանգության վերաբերյալ: Նշանակվելու է հրդեհային անվտանգության համար պատասխանատու անձ, մշակվելու է հրդեհի դեպքում անձնակազմի գործողությունների պլան: Տեղամասում՝ հատուկ հատկացված վայրում տեղադրվելու են հրդեհաշիջման սկզբնական միջոցներ՝ կրակմարիչներ, ավազով արկղ, բահ:

3) Անբարենսպաստ օդերևութաբանական պայմանների (քամու արագացում, անհողմություն, անոմալ բարձր շոգ կամ ցուրտ, թանձր մառախուղ, ամպրոպ):

Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների իհայտ գալու դեպքում կիրառվում են հետևյալ միջոցառումները (ըստ իրավիճակի).

- ավելացվում է կատարվելիք ջրցանը,
- կրճատվում է աշխատանքի տևողությունը,
- կրճատվում է միաժամանակ աշխատող մեքենաների և մեխանիզմների քանակությունը,
- բեռնատար մեքենաները կահավորվում են հատուկ մառախուղի լույսերով,
- աշխատակիցները պատսպարվում են վագոն-տնակում:

Բալահովիտի բազալտների հանքավայրի Հարավային տեղամասի տարածքում սողանքային մարմիններ չկան, հետևաբար սողանքային երևույթների հետ կապված արտակարգ իրավիճակներ չեն լինելու :

11. ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Ծրագրավորվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները կկատարվեն ՀՀ Աշխատանքային օրենսգրքի, ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի և «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի և այլ նորմատիվային փաստաթղթերի դրույթներին համապատասխան:

Մասնավորապես, «Կարծրաքար» ՍՊ ընկերության վարչակազմը պարտավորվում է ապահովել աշխատանքների տեխնիկական անվտանգության հետ կապված հետևյալ պահանջները.

- աշխատանքի են թույլատրվում համապատասխան մասնագիտական կրթություն կամ որակավորում ունեցող անձիք,

- աշխատանքներում ներգրավված ողջ անձնակազմը յուրաքանչյուր դաշտային սեզոնից առաջ անցնում է պարտադիր անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ հրահանգավորում,

- բացառվում է աշխատանքների իրականացումը այն տարածներում, որտեղ հնարավոր են սողանքային, քարաթափման, սելավային երևույթներ կամ առկա է ջրհեղեղի վտանգ,

- դաշտային պայմաններում աշխատանքներ իրականացնող անձնակազմը պետք է ունենա համապատասխան հանդերձանք, պիտույքներ, առաջին բժշկական օգնության անհատական պարագաներ, արտակարգ իրավիճակի վերաբերյալ ազդարարման գործիքակազմ,

- երկրաբանական երթուղիները իրականացվելու են առնվազն երկու աշխատակցի մասնակցությամբ,

- երկրաբանական երթուղիները կատարվելու են բացառապես օրվա լուսավոր ժամանակահատվածում,

- վտանգավոր տեխնիկական օբյեկտների (էլեկտրահաղորդման օղային գծեր, կաբելային գծեր, գազատարեր, երկաթգիծ և այլն) պահպանման գոտիներում աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտության դեպքում դրանք համաձայնեցվում են տեխնիկական օբյեկտները շահագործող կազմակերպությունների հետ:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ իրականացնող մասնագետներին տրամադրվում են վտանգավոր գոտիների բաշխումը արտահայտող քարտեզներ,

- Էլեկտրական ցանցերի ենթակառուցվածքների տարածքում մեքենաների տեղաշարժը կատարվում է բացառապես այն հատվածներով, որտեղ ճանապարհի հարթության և օդային գծերի միջև առկա անհրաժեշտ տարածություն,

- բոլոր սարքավորումները շահագործվում են տեխնիկական փաստաթղթերին համապատասխան,

- արգելվում է մեխանիզմների և սարքավորումների շահագործում տեխնիկական անձնագրերով սահմանված բեռնվածությունների (ճնշում, հոսանքի ուժ, լարում և այլն) գերազանցման դեպքում,

- կտրող սայրերով գործիքների, սարքերի տեղափոխումը պետք է իրականացվի պաշտպանիչ ծածկաշապիկներով,

- աշխատաժամանակի առավելագույն տևողությունը չի գերազանցելու օրական 10 ժամից (հանգստի և սնվելու համար՝ ընդմիջումը ներառյալ),

- աշխատանքները պետք է իրականացվեն ընդհատվող՝ 6-օրյա աշխատանքային շաբաթով,

- աշխատանքային շաբաթը ընդհատվելու է նաև տոնական ու հիշատակի հանգստյան օրերին:

Աշխատակիցները պետք է ապահովված լինեն հանգստի և սննդի ընդունման հարմարավետ տարածքով՝ աշխատանքները սպասարկվելու են բեռնարկղային տիպի ճաշարանն ու լվացարանը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2020 թվականի դեկտեմբերի 28-ի «Երկրաշարժադիմացկուն շինարարություն. նախագծման նորմեր» N102-Ն հրաման
2. Շինարարական կլիմայաբանություն, ՀՀՇՆ II-7.01-2011
3. Կախված տեղանքի առանձնահատկություններից՝ յուրաքանչյուր ջրավազանային կառավարման տարածքի ջրի որակի ապահովման նորմերը սահմանելու մասին: ՀՀ Կառավարության N 75 - Ն որոշում, 27.01.2011թ
4. Հայաստանի Հանրապետության ազգային վիճակագրական ծառայության հրապարակումներ
5. Հայաստանի ազգային ատլաս: Հատոր Ա
6. ՀՀ ՇՄՆ «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ -ի տվյալներ
7. Почвы Армянской ССР. Ред./ Р.А. Эдилян, Г.П. Петросян, Н.Н. Розов. Ереван: “Айастан”, 1976 г.
8. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
9. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
10. Флора Армении / под ред. А.Л.Тахтаджяна. – Ереван: изд-во АН Арм ССР
11. “Растительность Армянской ССР”. Магакьян А.К.
12. “Флора, растительность и растительные ресурсы Армении”, Институт ботаники НАН РА Армянское ботаническое общество. Ереван
13. “Дикорастущие съедобные растения Армении”. А.П. Тер-Восканян, Ученые записки Ереванского государственного института.
14. “Цветущие уголки биоразнообразия”, FAO, <http://www.fao.org/3/i1687r/i1687r08.pdf>
15. “Деревья и кустарники Армении в природе и культуре”. Ж.А. Варданян, 1952
16. Животный мир Армянской ССР. Даль С.К, 1954
17. Թորամանյան Թ., Նյութեր Հայկական ճարտարապետության պատմության, Երևան, 1948:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՊԵՏԱԿԱՆ ՌԵԳԻՍՏՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑԱՄԱՏՅԱՆԻՑ ՔԱՂՎԱԾՔ առ 2023-06-30

«ԿԱՐԾՐԱՔԱՐ»

Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն (ՍՊԸ)

Գրանցման համար 278.110.1327182

Հիմնադրման տարի 2023

Գրանցման ամսաթիվ 2023-06-30

Գործունեության ժամկետ Անժամկետ

Կարգավիճակ Իրավաբանական անձի լուծարման գործընթացում գտնվելու կամ գործունեության (գոյության) դադարման մասին պետական միասնական գրանցամատյանում տեղեկություններ գրառված չեն:

Իրավաբանական անձի ծածկագիր (ՁԿԴ) 54146040

Հարկ վճարողի հաշվառման համար (ՀՎՀՀ) 00519568

Սոցիալական վճարների պարտավորությունների անձնական հաշվի քարտի համար (Ապահովարդրի ծածկագիր) 44717182

Էլ. փոստ armen-m86@mail.ru

Կայք -

Գտնվելու վայրը

Հասցե ԽՈՐԵՆԱՅՈՒ Փ. / Տ / 221/36 ԷՐԵՐՈՒՆԻ 0005
ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հեռախոս -

Գործադիր մարմնի ղեկավար

Պաշտոն Տնօրեն

Անուն Ազգանուն ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԼՈՅԱՆ ԱԹԱԲԵԿԻ

Անձնագրային տվյալներ 014933766 2023-03-28 009

Հասցե ԽՈՐԵՆԱՅՈՒ Փ. / Տ / 221/36 ԷՐԵՐՈՒՆԻ 0005
ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑԱՄԱՏՅԱՆԻՑ ՔԱՂՎԱԾՔ առ 2023-06-30
«ԿԱՐԾՐԱՔԱՐ»

Սահմանափակ պատճախման տվյալներ (ՄԴԸ)

Տեղեկություններ իրավահաջորդության / իրավանախորդության վերաբերյալ

Իրավանախորդ(ներ) գրառված չեն

Տեղեկությունների կանոնադրական կապիտալի չափի մասին

Կանոնադրական կապիտալի չափը ՀՀ դրամով՝ 100000

Մասնակիցներ

Անուն Ազգանուն / Անվանում	Գրանցամատյանում գրառման ամսաթիվ	Բաժնեմասի չափը	Բաժնեմասի չափը ՀՀ դրամով	
ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԼՈՅԱՆ ԱԹԱՔԵԿԻ Անձնագիր h/h 014933766 2023-03-28 տրվ. 009 ի կողմից ՀԾՀ 3209890935 Հասցե՝ ԽՈՐԵՆԱՑՈՒ Փ. / Տ / 221/36 ԷՐԵՐՈՒՆԻ 0005 ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ	2023-06-30	100 %	100000	

Պետական միասնական գրանցամատյանում կատարված փոփոխություններ

Պետական միասնական գրանցամատյանում փոփոխություններ կատարված չեն

Գրանցման ամսաթիվ	Փոփոխություններ
------------------	-----------------

Քաղվածքը տրամադրող՝

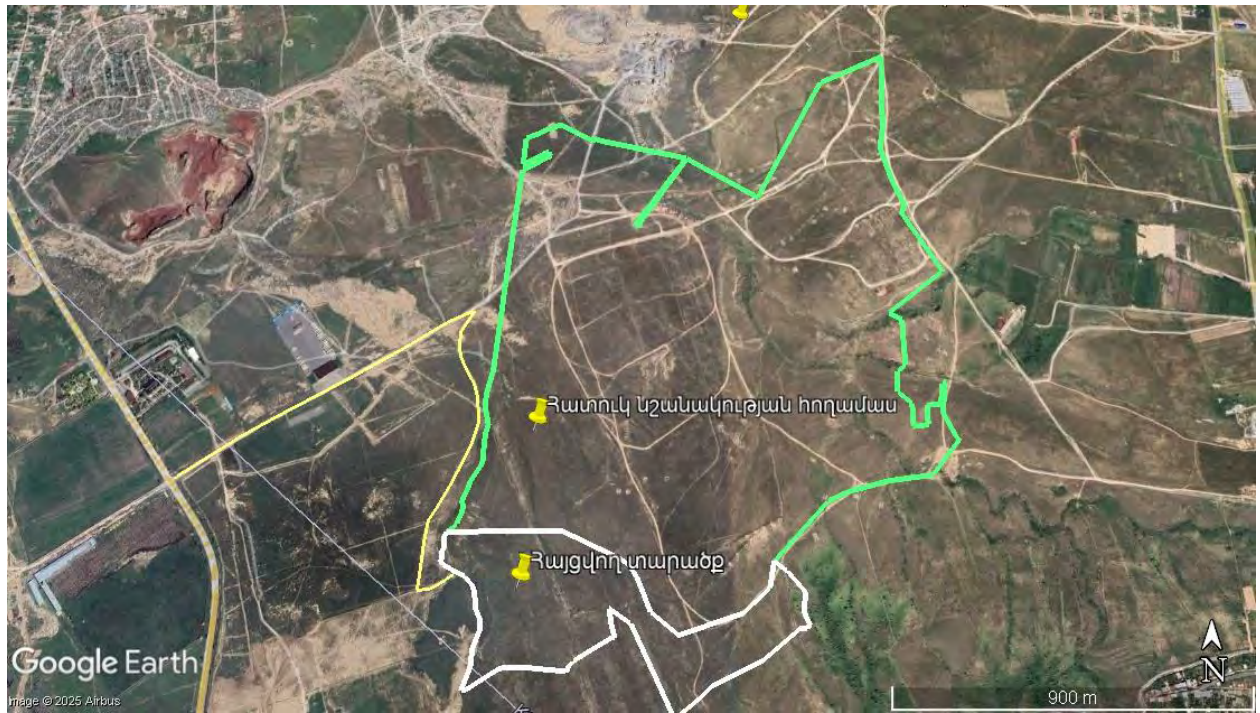
ՌՈՒԶԱՆՆԱ ՇԻՐԻՆՅԱՆ

ստորագրություն

Քաղվածքի տրամադրման ամսաթիվ՝

2023-06-30

Դեղինով նշված են Մ-15 ավտոճանապարհից դեպի հայցվող տարածք տանող
ասֆալտապատ, մասամբ գրունտային ճանապարհները